

BAUDER

bilimsel arařtırmalar
ve uygulamalar
derneği

ISSN: 2548-043X

International Journal of Applied Economic and Finance Studies

2017

Volume: 2

Issue : 1

International Journal of Applied Economic and Finance Studies

Volume:2 - Issue: 1 – June 2017 - ISSN 2548-043X

Table of Contents

1-9 *Yilmaz Bayar, Mahmut Unsal Sasmaz, Omer Faruk Ozturk*- Role of Financial Globalization In the Global Financial Crisis

10-33 *Ahmet Özen, Uğur Dikici, Fatma Yapıcı* - Türkiye’de Katılımcı Bütçeleme Anlayışının Değerlendirilmesi

34-50 *Abdullah Naci Dorul* - Türkiye Ekonomisinde Gelir Dağılımı Sorunu

ROLE OF FINANCIAL GLOBALIZATION IN THE GLOBAL FINANCIAL CRISIS

Yilmaz BAYAR¹

Mahmut Unsal SASMAZ²

Omer Faruk OZTURK³

Received: February 19, 2017

Accepted: May 29, 2017

Online Published: June 15, 2017

Özet

Ülkelerdeki ekonomik büyüme ve gelir artışı nüfus grupları arasında eşit oranda paylaşılmamaktadır. Gelir dağılımından düşük pay alanların oranındaki artış, ülkenin gelişme sürecinde sağlık, eğitim, beslenme ve barınma gibi temel hizmetlerden yararlananları ve buna bağlı ülke gelişimini olumsuz etkilemektedir. Bu çalışmada, TÜİK tarafından hazırlanan “Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırmaları” verileri kullanılarak yıllar içinde Türkiye’de gelir dağılımı karşılaştırmalı analizi yapılmıştır. 1960’lı yıllardan başlayan istatistiki gelir dağılımı verileri, gelir eşitsizliğinde bir iyileşmeyi gösterse bile, en yüksek ve en düşük gelir grupları arasındaki büyük uçurum devam etmektedir. Bu durum gelir eşitsizliğini gidermeye yönelik sosyal politikaların yetersizliğini de göstermektedir. Araştırmada kullanılan veri setinin kapsadığı dönemin içinde kalan 2008 Global krizinin bu eşitsizlik üzerindeki etkisi de gözlenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gelir Dağılımı, %20’lik nüfus dilimleri, Gelir Eşitsizliği, Fonksiyonel Gelir Dağılımı

JEL Sınıflandırması: B41, D31, I32, J31

Income Distribution Problem in Turkish Economy

Abstract

Income and economic growth has not been shared equally by population sub-groups in a lot of countries. Increase in low income groups will effect beneficiaries for country’s basic services such as health, education, food and housing. These will also affect country’s development effort negatively. In this study, a comparative analysis has done for annual income distribution differences in Turkey by using “Income and Living Conditions Survey” collected by Turkish Statistical Agency. Even though statistical data, started from 1960’s, shows that income inequality has been getting better off over time, the gap between the highest income quintile and the lowest income quintile are still very big. 2008 global crisis, which covers time period of the study, has been reflected worsening effect on country’s income inequality.

Keywords: Income distribution, 20% of population quintiles, Income Inequality, Functional Income distribution.

JEL Classification: B41, D31, I32, J31

¹Assoc. Prof. Dr., Usak University Faculty of Economics and Administrative Sciences, Usak, Turkey, yilmaz.bayar@usak.edu.tr

²Assist. Prof. Dr., Usak University Faculty of Economics and Administrative Sciences, Usak, Turkey, mahmut.sasmaz@usak.edu.tr

³Dr., Usak University Faculty of Economics and Administrative Sciences, Usak, Turkey, omerfaruk.ozturk@usak.edu.tr

1. Introduction

The accelerating financial globalization together with financial liberalization and deregulation as of 1980s has increased both volatility in the financial markets globally and frequency and severity of financial crises. The frequency of financial crises has increased two fold relative to periods of the Bretton Woods and Gold Standard since 1973 (Bordo et al., 2001:54). The global financial crisis broke out in September 2008 as a result of subprime mortgage crisis arising from the outburst of speculative bubble which grew up in the United States (US) housing market between 1997 and 2006 (Shiller, 2008,1). The subprime mortgage crisis of the US turned a global financial crisis through the spreading of securitized US mortgages in the globalized financial markets. This study firstly examines development of financial globalization and then investigates the role of financial globalization in the global financial crisis.

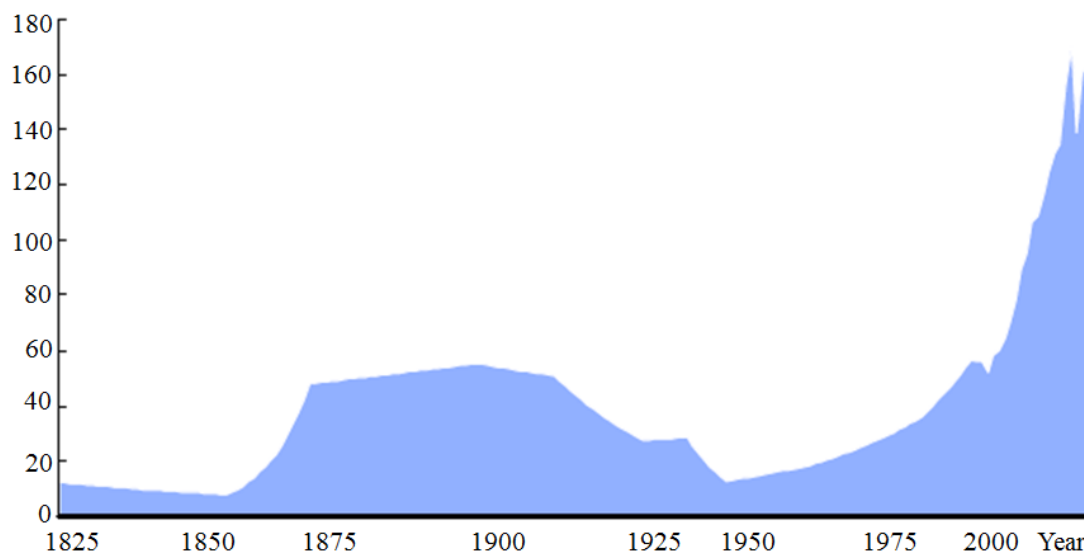
The remainder of the study is as follows. Section 2 examines development of financial globalization and its benefits and costs, Section 3 examines the role of financial globalization in the global financial crisis and Section 4 concludes the study.

2. Financial Globalization in Historical Perspective

Financial globalization is the integration of financial markets of all countries of the world into one (Arestis et al, 2005:507). Financial globalization consists of liberalization of the capital accounts and deregulation of the domestic financial sectors. Integration between domestic and global financial markets occurs as a result of cross border capital flows which include foreign direct investment and purchases of foreign equities and bonds and domestic lenders and borrowers participate in the global markets, and utilize global financial intermediaries for borrowing and lending in a globalized financial world (Das, 2006:1). There have been two major waves of financial globalization in the world in the past 140 years. The first wave of financial globalization occurred in the between 1870 and 1914 during classical gold standard. Foreign investment assets increased 55% of GDP in the major European economies during this period and also London was the center of global capital markets (Obstfeld and Taylor, 2004:25) (Chart 1).

Chart 1: Two Waves of Financial Globalization

Global foreign investment asset
(% of country sample GDP*)

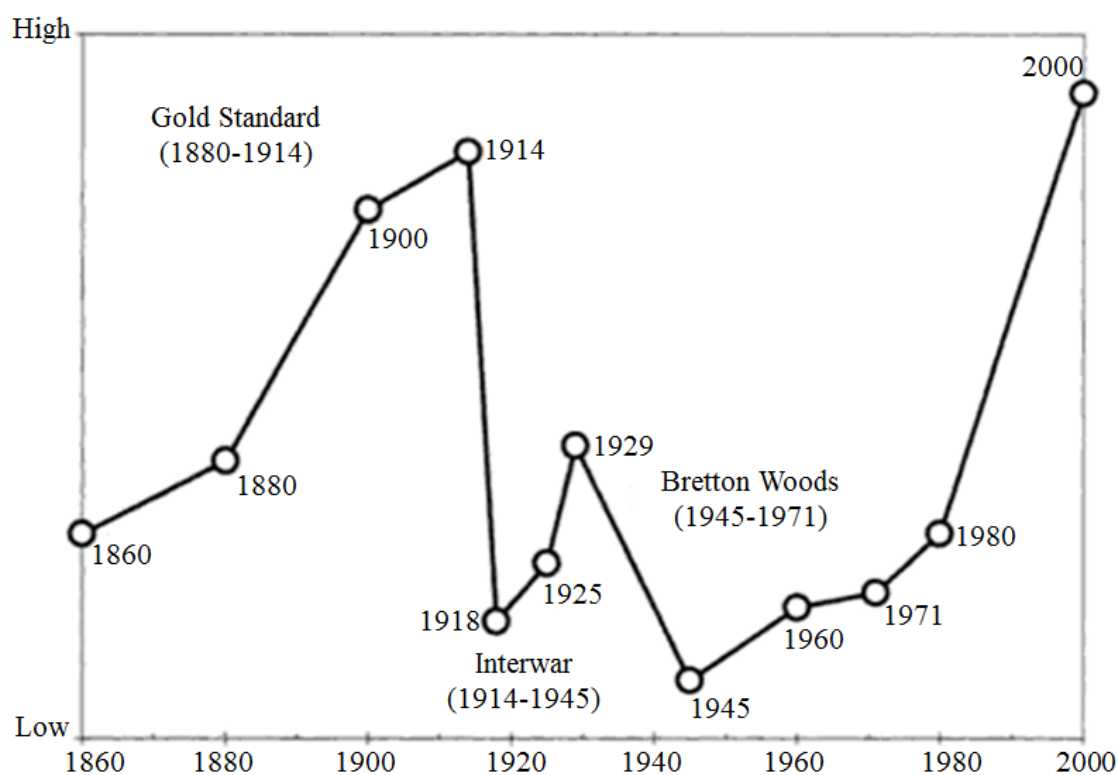

* Country sample includes Canada, France, Germany, Japan, Netherlands, the US, the United Kingdom and other European countries between 1825 and 1938. The sample expands as data becomes available. By 1990, the number of countries increases to 79.

Source: McKinsey Global Institute, 2013:26.

The World War I, the Great Depression and the World War II caused nationalism and non-cooperative economic policies (Obstfeld and Taylor, 2004:25). Cross border capital flows thus brought to a halt between 1914 and 1945. The Bretton Woods system in which member countries fixed their exchange rates by tying their currencies to the US dollar was established after the end of World War II. The Bretton Woods system was collapsed in 1971 when the US suspended the US dollar's convertibility into gold. When the attempts to revive the fixed exchange rates failed, major countries began to float against each other as of 1973 (IMF, 2013) (Figure 1). Although there was an upward trend in the global cross border capital flows as of 1950s, global cross border capital flows accelerated between 1980 and 2007. There was acceleration in two periods respectively mid-1990s-2000 and 2002-2007. The cross-border capital flows increased from US\$0.5 trillion in 1980 to US\$11.8 trillion in 2007. The global cross border capital flows have contracted substantially with negative effects of global financial crisis and the Eurozone sovereign debt crisis since end of 2007 and they decreased 60% below 2007 peak (Chart 2).

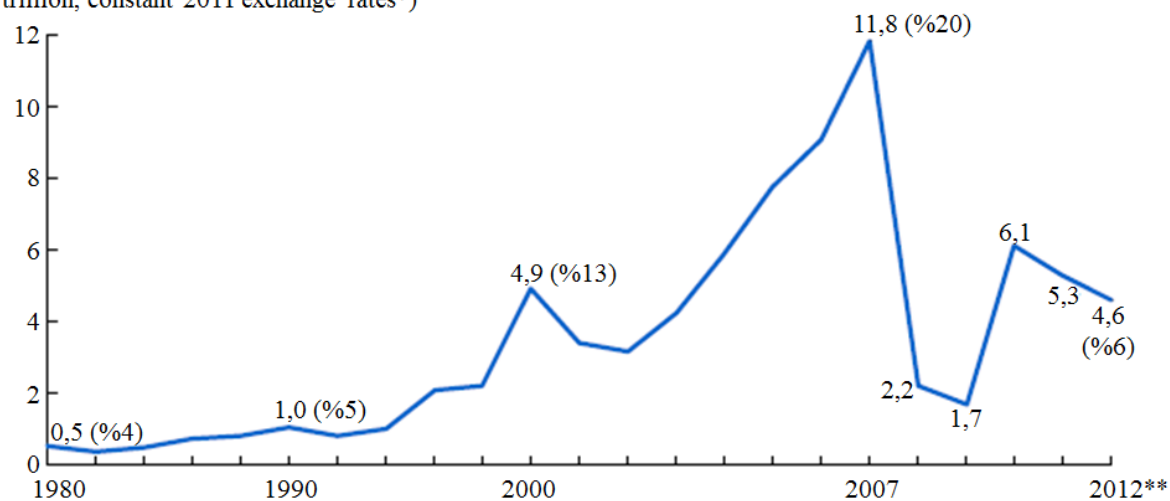
Figure 1: Capital Mobility in Modern History

Source: Obstfeld & Taylor, 2004:28

Chart 2: Global Cross-Border Capital Flows (1980-2012)*

Global cross-border capital flows (US dollars trillion, constant 2011 exchange rates*)

* Includes foreign direct investments, foreign bonds and equities and cross-border loans and deposits and the values in parentheses are in terms of percent of global GDP

** Estimate value.

Source: McKinsey Global Institute, 2013:4.

The institutional and individual investors contributed to the globalization of financial markets. Floating rate of exchange enabled governments to liberalize capital flows with the collapse of Bretton Woods system, thus contributed to the significant increases in cross border capital flows since 1970s (Das, 2006:2). Moreover the liberalization of the regulatory systems in developing countries led the international firms to participate in local markets. Firms and households have contributed to the financial globalization by borrowing and lending abroad. International investors diversified their cross country risks through financial globalization. The advances in information and communication technology and computer-based technologies also reduced the cost of communications and eliminated the boundaries among countries and thus allowed international corporations to service several markets. Moreover, the increasing competition in developed countries has caused banks and other non-bank financial firms to look for new businesses and markets (Schmukler, 2011:104).

It became possible for anybody to trade in any financial markets in the world, when countries began to liberalize and deregulate financial markets since 1970s. Trading of financial instruments in any financial markets in the world also enabled the risks related to the financial instruments to be exported. Moreover some banks also became globalized during the globalization (Huwart and Loïc, 2013:131).

Financial globalization has positive and negative effects on the developed and developing countries, but the studies in the literature generally have examined the effects of financial globalization on the developing countries. The potential benefits of financial globalization are international risk sharing for consumption smoothing, the positive impact of capital flows on domestic investment and growth, enhanced macroeconomic discipline, and development of financial system. On the other hand the potential costs of financial globalization are concentration of capital flows and lack of access, domestic misallocation of capital flows, loss of macroeconomic stability, pro-cyclicality of short-term flows, herding, contagion and volatility of capital flows. (Agénor, 2003) (See also Prasad et al. (2003), Schmukler (2004), Mishkin (2005)). Both the developed countries and the developing countries could take advantage of benefits of financial globalization. However the developed countries gained more benefits due to their advantages such as technology, education, finance and management (Zhang, and London, 2011).

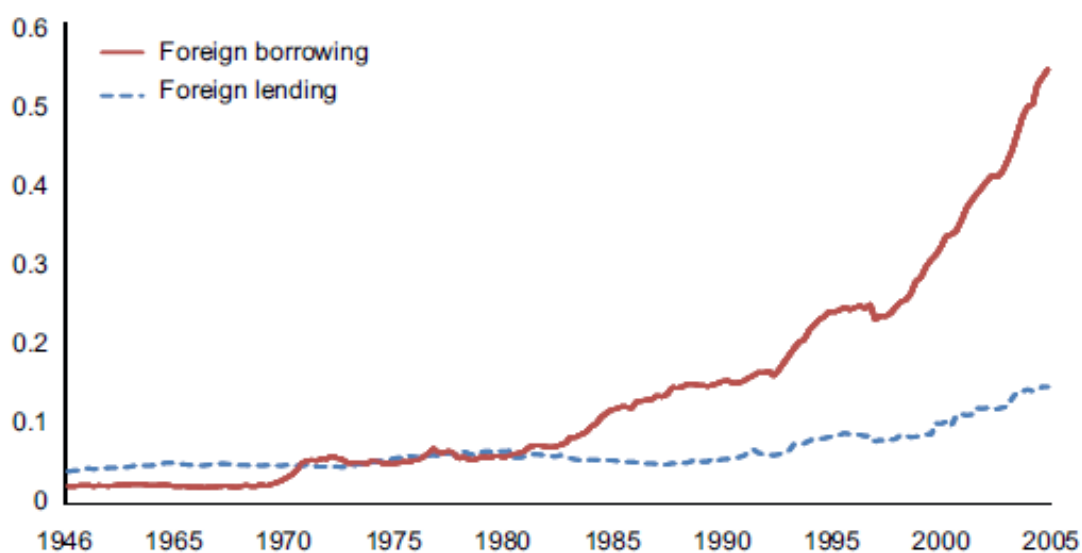
3. Role of Financial Globalization in the Global Financial Crisis

The outburst of speculative bubble which grew up in the US housing market between 1997 and 2006 caused to increase especially the delinquency rate of subprime mortgages together with increasing Fed funds rate and slowdown and decline of house price appreciation (Mayer et al., 2008:2). The US subprime mortgage crisis broke out due to increases in delinquencies and foreclosures of subprime mortgage and thus losses in the securities backed by subprime mortgages in August 2007. The US housing finance system shifted from the traditional originate-to-hold model to capital markets based funding as of 1970s. This change in the housing finance system of the US enabled originators to sell their mortgages Government

sponsored enterprises Fannie Mae and Freddie Mac and the other financial institutions which bundled them into pools, and issued mortgage backed securities (Financial Crisis Inquiry Commission, 2010:3-5). Because the subprime mortgages were packaged and sold to investors in many countries, risk of mortgage backed securities also was spread in the global financial markets. The collapse of Lehman Brothers which was the fourth-largest investment bank of the US, and the American International Group turned the US-based subprime crisis into a global financial crisis in September 2008 (Mishkin, 2011:52). The subprime mortgage crisis turned the global financial crisis with effect of the global proliferation of securitized, toxic US subprime mortgages (Greenspan, 2010:202).

Financial globalization had influence in emergence and spread of global financial crisis through two channels. Firstly foreign institutional and individual investors, especially European banks, took part in rapidly expanding asset backed securities markets of the US which were at the center of global financial crisis. So a large fraction of the credit expansion in the US economy was financed by foreign borrowing and the net credit assets held by the rest of the world against the US increased 50% of the US GDP since 1982 (Mendoza and Quadrini, 2010:26). Secondly since some financial institutions began to operate globally together with the financial globalization, the size and complexity of these banks increased. Increasing size, complexity and variety of financial instruments made difficult for the national regulators to regulate and supervise global banks (Lane, 2012:8). On the other hand international regulations for the banks and financial institutions also fell behind financial innovations in the global financial market.

Chart 3: Foreign Credit Market Borrowing and Lending in the US (Fraction of GDP)

Source: Mendoza and Quadrini, 2010:25.

Financial globalization enabled institutional and individual investors to invest in foreign securities in a globalized financial system and financial markets became integrated and

interconnected. So a serious problem in the financial system of one country has potential to affect the global financial system negatively. Global financial crisis mainly arose from the US subprime crisis. Many foreign financial institutions and investors bought financial assets based on the subprime mortgages, so subprime crisis turned into global financial crisis when subprime mortgage borrowers began to default on their payments, there were considerable decreases in value of mortgage backed securities and mortgage-related assets became toxic in a short time and their effects spread worldwide creating a credit freeze. Many financial institutions had about US\$732,9 billion in asset write downs, European banks reported about US\$294 billion in losses due to toxic assets (Yap and Pierson, 2008). So the US based crisis was thus transmitted to the rest of the world through cross-country banking linkages arising from financial globalization (Kollmann and Malherbe, 2010:2).

Table 1: Losses of Major European Banks (US billion dollars)

Country	Banks	Losses
The United Kingdom	Royal Bank of Scotland	15.6
	HBOS	9.5
	Barclays	6.7
Switzerland	UBS	48.6
	Credit Suisse	13.7
Germany	BayernLB	14.4
	IKB Deutsche Industriebank	14.0
	Deutsche Bank	12.7
France	BNP Paribas	5.8

Source: Yap and Pierson, 2008

Financial globalization also affected crisis management in many respects. The high levels of cross-border financial positions and the volatility in cross border capital flows and inadequacy of international regulation on over growing and expanding international financial institutions which may pose a risk for the global financial system constrained national governments to combat with the global financial crisis (Lane, 2012:9-10). Because countries could not

recover from financial crisis only with their individual measures, this makes international cooperation mandatory against crises.

4. Conclusion

There have been two major waves of financial globalization in the world in the past 140 years. The first wave of financial globalization occurred in the between 1870 and 1914 and the second wave of financial globalization began in 1950s and has accelerated due to financial liberalization and deregulation, advances in information and communication technology and computer-based technologies since 1980 and the cross-border capital flows increased from US\$0.5 trillion in 1980 to US\$11.8 trillion in 2007 and has begun to decrease as of 2007 with the negative effects of global financial crisis and the ongoing Eurozone sovereign debt crisis. The financial globalization has positive and negative effects both on the developed and the developing countries. While financial globalization has benefits such as international risk sharing for consumption smoothing, the positive impact of capital flows on domestic investment and growth, enhanced macroeconomic discipline, and development of financial system, it has also costs such as concentration of capital flows and lack of access, domestic misallocation of capital flows, loss of macroeconomic stability, pro-cyclicality of short-term flows, herding, contagion and volatility of capital.

The financial globalization played a key role in emergence and spread of global financial crisis. On the one hand many foreign institutional and individual investors made investments in the rapidly expanding US mortgage backed securities markets, which were at the center of global financial crisis and thus they imported risk from the US markets. On the other hand national and international regulations remained incapable in auditing financial institutions of which their size and complexities were growing rapidly due to increasing international transactions as a result of financial globalization. Consequently global financial crisis emerged and spread through the global proliferation of securitized, toxic US subprime mortgages in the global financial markets and the inadequate national and international regulation. Moreover financial globalization also reduced the impact of national measures to combat with the global financial crisis due to high levels of cross border financial positions and the volatility in cross border capital flows and inadequacy of international regulation on over growing and expanding international financial institutions.

References

- Agénor, P.R. (2003), Benefits and Costs of International Financial Integration: Theory and Facts, *The World Economy*, Vol. 26, Issue 8, pp.1089–1118.
- Arestis, P., Basu, S. and Mallick, S. (2005), Financial Globalization: The Need for a Single Currency and a Global Central Bank, *Journal of Post Keynesian Economics*, Vol. 27, No.3, pp. 507-531.
- Bordo, M., Eichengreen, B., Klingebiel, D. and Martinez-Peria M.S. (2001), Is the Crisis Problem Growing More Severe?, *Economic Policy*, Vol.16 No.32, pp.53-82.

-
- Das D. K. (2006), Globalization in the World of Finance: An Analytical History, Global Economy Journal, Vol.6, No.1, pp. 1-25.
- Financial Crisis Inquiry Commission. 2010. Preliminary Staff Report: Securitization and the Mortgage Crisis.
http://fcic-static.law.stanford.edu/cdn_media/fcic-reports/2010-0407-Preliminary_Staff_Report_-_Securitization_and_the_Mortgage_Crisis.pdf, (16.07.2013)
- Greenspan, A. (2010), The Crisis, Brookings Papers on Economic Activity, Spring 2010: 201-246.
- Huwart , J. and Loïc V. (2013), The 2008 Financial Crisis –A Crisis of Globalization?”, in Economic Globalization: Origins and Consequences, OECD Publishing, <http://dx.doi.org/10.1787/9789264111905-9-en>, (13.07.2013)
- International Monetary Fund (2013), History, <http://www.imf.org/external/about/history.htm>, (22.07.2013).
- Kollmann, R. and Malherbe, F. (2010), Theoretical Perspectives on Financial Globalization: Financial Contagion,
http://www.robertkollmann.com/KOLLMANN_manuscript_MALHERBE_Financial_Contagion__Elsevier_Encyclopedia_FinancialGlobalization_2010.pdf, (15.07.2013).
- Lane, P.R. (2012), Financial Globalization and the Crisis, <http://www.bis.org/events/conf120621/lane.pdf>, (15.07.2013)
- Mayer, C.J., Pence, K.M. and Sherlund, S.M. 2008. “The Rise in Mortgage Defaults, Finance and Economics Discussion Series, Federal Reserve Board 2008-59.
- Mckinsey (2013), Financial Globalization: Retreat or Reset?, http://www.mckinsey.com/insights/global_capital_markets/financial_globalization, (10.07.2013)
- Mendoza, E.G. and Quadrini, V. (2010), Journal of Monetary Economics, Financial Globalization, Financial Crises and Contagion, Journal of Monetary Economics, Vol. 57, pp. 24–39.
- Mishkin, F.S. (2011), Over the Cliff: From the Subprime to the Global Financial Crisis, Journal of Economic Perspectives, Vol.25, Number 1, pp. 49–70.
- Mishkin, F.S. (2005), Is Financial Globalization Beneficial?, NBER Working Paper Series, Working Paper 11891.
- Obstfeld, M. and Taylor, A.M. (2004), Global Capital Markets: Integration, Crisis and Growth, Cambridge: Cambridge University Press.
- Prasad, E.S., Rogoff, K., Wei, S.J. and Kose, M. A. (2003), Effects of Financial Globalization on Developing Countries: Some Empirical Evidence, IMF Occasional Paper, 220.
- Schmukler, S.L., Zoido, P. and Halac, M. (2011), Financial Globalization, Crises, and Contagion, Globalization Policies and Issues, pp.103-121.

-
- Schmukler, S.L. (2004), Benefits and Risks of Financial Globalization: Challenges for Developing Countries, Initiative for Policy Dialogue Working Paper Series, Benefits and Risks of Financial Globalization10_25.pdf, (16.07.2013)
- Shiller, R. J. (2008), The Subprime Solution: How Today's Global Financial Crisis Happened and What to Do about It. Princeton: Princeton University Press.
- Yap, R. and Pierson, D. (2008), Banks' Subprime Market-Related Losses Top \$732 Billion: Table, <http://www.bloomberg.com/apps/news?pid=newsarchive&sid=aY3qrwJ0gJr0>, (20.07.2013)
- Zhang, P. and London, K. (2011), Does Globalization Benefit Develop or Developed Countries?-Case Studies on Chinese and Australian Construction Industry, Advances in Applied Economics, Business and Development Communications in Computer and Information Science, Vol.209, pp. 83-90

Copyrights

Copyright for this article is retained by the author(s), with first publication rights granted to the journal.

This is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution license (<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/>).

TÜRKİYE’DE KATILIMCI BÜTÇELEME ANLAYIŞININ DEĞERLENDİRİLMESİ*

Ahmet ÖZEN¹

Uğur DİKİCİ²

Fatma YAPICI³

Received: February 17, 2017

Accepted: May 25, 2017

Online Published: June 15, 2017

Özet

Vatandaşların kamu yönetiminin mali planını ve görevlerini gösteren bütçelerin yapım sürecine katılımı demokrasi açısından bir ideal oluşturmaktadır. İlkçağ’ da Antik Yunan devletlerinde benimsenen doğrudan demokrasi modeli bu idealin gerçekleşmiş en üst halidir. Günümüz demokrasilerinde benimsenen temsili demokrasi modelleri vatandaşların yönetim ve karar süreçlerine temsilciler aracılığıyla katılımını öngörmekte, doğrudan kararlara etki etme anlamında vatandaşlar süreçlerin dışında kalmaktadır. Tüm dünyada özellikle 1980’li yıllarda gündeme taşınan katılımcılık, Türkiye’de 90’lı yılların başlarında tartışılmaya başlanmıştır. 1992 yılında Rio Bildirgesi’yle birlikte oluşturulan Gündem 21 ve Yerel Gündem 21 kapsamında Kent Konseyleri oluşturulmuştur. Avrupa Birliği uyum süreci ile birlikte oluşturulan projelerle de katılımcı süreçler desteklenmiştir. İlerleyen süreçte Çanakkale Belediyesi ve Uşak İl Özel İdaresi katılımcı bütçeleme ile ilgili örnek çalışmalar hazırlamışlardır. Yerel Yönetim Reformuna Destek Projesi, Belediye Ortaklık Ağları Projesi, Türk-İsveç Yerel Yönetimler Ortaklığı, belediye kapasite gelişimi hakkında bilgi verilecektir. Sonrasında Gündem 21 ve Yerel Gündem 21 uygulamaları ile Avrupa Birliği Özerklik Şartı ve katılımcı süreçlere bakış incelenecektir. Son kısımda ise Türkiye’de uygulanan katılımcı bütçeleme uygulaması ve yerel yönetimlerde katılımcı çalışmalar Antalya, Çanakkale ve Uşak örnekleri üzerinden incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Katılımcılık, Kent Konseyleri, Yerel Yönetimlerde Demokrasi.

JEL Sınıflandırması: R50, R72, H83, H11.

* Bu çalışma, Uğur DİKİCİ tarafından 2015 yılında T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi olarak sunulan ve onaylanan “Dünyada Yeni Bir Bütçeleme Anlayışı Olarak Katılımcı Bütçeleme Yaklaşımı Ve Türkiye Açısından Değerlendirilmesi” isimli tezden türetilmiştir.

¹ Doç. Dr., T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi, İİBF, Maliye Bölümü, ahmet.ozen@deu.edu.tr

² Bilim Uzmanı, ugurdikici36@hotmail.com

³ Araş. Gör., T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi, İİBF, Maliye Bölümü, yapici.fatma@gmail.com

EVALUATION OF PARTICIPATORY BUDGETING IN TURKEY

Abstract

Participation of the citizens at the budgeting processes which is to show the public's financial plan and tasks an ideal in terms of democracy. During the first era is a direct democracy model had been admitted in Ancient Greece. Representative democracy models adopted in contemporary democracies that foresee participation by representatives in the management and decision processes instead of citizens, and as a result of that model citizens are left out of the process in the sense of direct decision in the 1980s participation had began to be discussed at all over the world . Participatory processes had become a discussion topic in Turkey at the beginning of the 90s. In 1992, Agenda 21, which was structured with the Rio Declaration, were established. Participatory processes supported by co-created projects by the help of harmonization process through European Union. Çanakkale Municipality and Uşak Special Provincial Administration prepared case studies on participatory budgeting. Support Project for Local Government Reform, Project for Municipal Partnership Networks, Turkish-Swedish Local Authorities Partnership, and information on municipal capacity development will be examined at the scope of this study. The Agenda 21 and application of the Local Agenda 21 will examine then the European Union Autonomy Charter and the participant outlook will be explained To conclude experiments of participatory processes via city councils, Çanakkale and Uşak city's implementations will be indicated.

Key words: Participatory, City Council, Democracy at Local Government.

Jel Classifications: R50, R72, H83, H11.

1.Giriş

Katılımcılık demokrasinin geliştirilmesine hizmet etmesi amaçlı olarak siyasal ve yönetsel süreçlere dahil edilmesi düşünülen bir kavramdır.

Katılımın bir boyutu yönetsel alana ilişkin olarak yönetsel katılım olarak nitelendirilmektedir. Eryılmaz'a göre, yönetsel katılım, "seçim ve seçime ilişkin faaliyetler dışında, kamu hizmetleriyle ilgili temel kararların hazırlanması, olgunlaştırılması, karara dönüştürülmesi ve bu kararların uygulanması aşamalarından birine, bir kaçına veya tamamına, o karardan doğrudan ya da dolaylı etkilenecek olanların katkıda bulunmasını içerir" ve hem "kamu programlarının ve bunların uygulanmasının kalitesini artırır hem de kararların meşruiyetinin de güçlendirilmesine hizmet eder (Eryılmaz'dan (2011: 55-56) Aktaran Turan ve Diğerleri, 2013: 344).

Bu çalışma kapsamında Türkiye'de katılımcı bütçelemeye yönelik girişimler anahatlarıyla ortaya konulacak ve katılımcı bütçeleme yönünde yapılan uygulamaların değerlendirilmesi gerçekleştirilecektir. Bu bağlamda, Yerel Yönetim Reformuna Destek Projesi, Belediye Ortaklık Ağları Projesi, Türk-İsveç Yerel Yönetimler Ortaklığı, belediye kapasite gelişimi hakkında bilgi verilecektir. Sonrasında Gündem 21 ve Yerel Gündem 21 uygulamaları ile Avrupa Birliği Özerklik Şartı ve katılımcı süreçlere bakış incelenecektir. Son kısımda ise Türkiye'de uygulanan katılımcı bütçeleme uygulaması ve yerel yönetimlerde katılımcı çalışmaları bulunan Çanakkale ve Uşak örnekleri üzerinden incelenecektir.

2. Türkiye’de Katılımcı Bütçelemeye Yönelik Girişimler

Türkiye’de 2000’li yılların başlarından itibaren kamu yönetimi alanında gerçekleştirilen yeni düzenlemeler ile adem-i merkeziyetçi bir yapı kurulmaya başlanmıştır (Turan ve Diğerleri, 2014: 345). Türkiye’de bu kapsamda çeşitli projeler yabancı ülkeler ve AB ortaklığında da gerçekleştirilmiştir.

2.1.Yerel Yönetim Reformuna Destek Projesi

Katılımcı bütçelemenin ülkemizde gelişmesi açısından finansmanını Avrupa Komisyonu’nun sağladığı Yerel Yönetim Reformuna Destek Projesi 2007 yılı itibariyle seçilen pilot bölgeler bazında katılımcı bütçeleme uygulamalarını başlatmıştır. Projenin yararlanıcısı İçişleri Bakanlığı olmakla birlikte projeyi Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) Türkiye Bürosu yürütmüştür. Avrupa Birliği’ne uyum süreci kapsamında hazırlana bu raporda temel hedefler; yerel yönetimlerde demokratik karar alma mekanizmalarının geliştirilmesi, yerel yönetimlerde mali özerkliğin ve hesap verilebilirliğin sağlanması, yerel kamu hizmet niteliğinin ve vatandaşlara erişimin iyileştirilmesidir. Projenin özel hedeflerinde ise; yerel yönetimlerde söz sahibi olan kurumların kapasitelerinin artırılması, seçilmiş pilot yönetimlerde bütçe süreçlerinin, mali yönetim ve hizmet sunumunun iyileştirilmesi ve bütçeleme sürecinin etkin bir biçimde sürdürülebilmesi için eğitim programları ve el ilanı gibi materyallerle belediye personellerinin bilgilendirilmesi amaçlanmaktadır. Proje kapsamında ayrıca kardeş kent ilişkilerinin geliştirilmesine yönelik çeşitli uygulamalarda bulunmaktadır (Tepav(b), 2007).

2.2.Belediye Ortaklık Ağları Projesi (TUSENET)

Katılımcı bütçeleme açısından önemli çalışmalardan biri de 2006 yılında İsveç-Türk yerel yönetimleri, SALAR ve TBB arasında 4 yıllık bir süreci kapsayan, AB sistemi ve ortak değerleri ile daha yakın ilişkiler kurmak üzere Sida tarafından onaylanan Belediye Ortaklık Ağları Projesi’dir. Tusetnet projesinin iki ana hedefi bulunmaktadır. Bunlardan ilki Türk yerel yönetim reformunun desteklenmesidir. İkinci ise, TBB’nin kapasitesinin geliştirilmesidir (Tuselog, 2011-2015).

Tusetnet kapsamında Avrupa’daki katılımcı uygulamaları paylaşmak amacıyla 5 Türk ve 1 AB ülkesi belediyesi ortaklık yaparak Avrupa Birliği’ne Katılımcı Bütçeleme Sistemi İşbirliği Projesi göndermiştir. Projeye Türkiye’den Ankara Altındağ Belediyesi, Bursa Nilüfer, Osmangazi ve Yıldırım Belediyeleri ile Eskişehir’in Tepebaşı Belediyesi paydaşlık etmiştir. Avrupa Birliği’nden ise İsveç’in Umea Belediyesi ortaklık etmiştir. Proje kapsamında aktif yurttaşlığın teşviki, sosyal adaletin sağlanması, yönetsel anlamda reformun gerçekleştirilmesi ve AB belediyeleri ile Türk belediyelerinin iyi iletişimleriyle birlikte AB’ye giriş sürecine destek olmaları amaçlanmaktadır. Ayrıca proje kapsamında 2009 belediye gelirlerinin yüzde 10 artırılması, cinsiyet eşitliğinin sağlanması, şeffaf ve katılımcılık konularında farkındalık artışının sağlanması da amaçlanmıştır (Ergen, 2012: 328-329).

Tablo 1: SIDA'ya Sunulan Tusunet'in 2011 Nihai Raporu

Sonuçlar	Çalışmalar
Yereldeki resmi görevlilerin ve çalışanların iyi yerel yönetim uygulamaları hakkındaki bilgileri güçlendirildi.	- Ortak belediyelerde, ürünlerin tematik konularıyla ilgili 18 uygulama ve/veya politika değiştirildi. - Belediyelerde görev yapan 297 politikacı/personel iyi yönetim uygulamaları ve AB'ye katılım süreci konuları/zorlukları hakkında bilgilendirildi.
Yerel politikacılar ve personel arasındaki sorumluluk ve güç dağılımının belirginleşmesi sağlandı.	- Sorumluluk dağılımı konusunda 14 defa diyalog imkanı sağlandı - Değişen en az 4 uygulama oldu
İnsan kaynakları yönetiminde iyi uygulamalar geliştirildi.	- Ortaklık kapsamında İK yönetimi araçları geliştirildi. - Değişen en az 3 uygulama oldu.
Yerel karar alma süreçlerine ve faaliyetlerine vatandaşların ve vatandaşlıkla ilgili kurumların katılımı güçlendirildi.	- Katılımcı uygulamalar konusunda bir yan proje hayata geçirildi. - Belediyelerin deneyimleri TBB ortaklık stratejisine eklendi. - Vatandaş katılımına en az 16 defa imkân sağlandı. - Vatandaş katılımını konusunda değişen en az 5 uygulama oldu.
TBB'nin belediyelerin çıkarlarını ve görev ve hizmetleri için gerekli olan kaynaklarını koruma kapasitesi artırıldı.	- Çalışma ziyaretlerinden ve seminerlerden elde edilen deneyimler TBB'nin çalışmalarına yansıtıldı. - 2010'da TBB'nin lobicilik çabalarından 13'ü olumlu sonuç verdi
AB uygulamaları ve AB finansmanına erişimle ilgili belediyelerde bilgi düzeyi artırıldı.	- Tusunet'e dahil olan belediyelerden AB-fonlu projelere 10 başvuru yapıldı, 8 tanesi kabul edildi. AB üye ülkelerince uygulanan programların sağladığı fonlara başvurulardan 3 olumlu sonuç daha alındı. - 11 belediyenin politikacıları/personeli AB-fonu mekanizmalarıyla tanıştı. - AB'ye katılım sürecinin belediyelere etkileri hakkında TBB 1 aktivite düzenledi. - AB normları hakkında 4

	ortaklık ürünü çıkarıldı. - 136 kişiden 100'ü bilgilerinin başarılı şekilde arttığını belirtti.
Ortaklıklarda toplumsal cinsiyet eşitliği açıklandı ve vurgulandı.	- TBB Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Çalışma Grubu kuruldu, eğitildi ve projeden bağımsız olarak çalışmaya başladı. - Toplumsal cinsiyet konusunda 3 ulusal eğitim düzenlendi. - 4 belediye uygulaması değişti. - 4 ortaklığın faaliyetlerine kadın katılımı arttı.
Ortaklıklarda sürdürülebilir kalkınma vurgulandı.	- Sürdürülebilirlikle ilgili temalarda 3 ortaklık yapıldı. - Kurulan tüm ortaklıklarda belediyelerin politikacıları/personeli sürdürülebilirlik konusuyla tanıştı. - Sürdürülebilirlik ile ilgili 5 ortaklık ürünü TBB tarafından içselleştirildi ve yaygınlaştırıldı. - 4 belediye uygulaması değişti.
Yerel yönetimlerde saydamlık, hesap verebilirlik, etik ve halkın katılımı konuları ortaklıklarda vurgulandı.	- 1 ortaklık teması bu konularda belirlendi. - Bu konularla ilgili 1 ortaklık ürünü TBB tarafından içselleştirildi ve yaygınlaştırıldı.
Ortaklıklarda etkin hizmet üretimine vurgu yapıldı.	Belediyelerde 22 politikacı/personel bu konularla ilgili eğitim aldı. - Bu konuyla ilgili 1 ortaklık ürünü TBB tarafından içselleştirildi ve yaygınlaştırıldı.

Kaynak: Tuselog, 2011-2015: 11-12

Katılımcılığın geliştirilmesi kapsamında hazırlanan raporda, İsveç ve Türkiye'deki yerel idarelerin işbirliği yapması hedeflenmiştir. Bu kapsamda özellikle belediye personellerinin eğitim alarak daha nitelikli olması yönünde çalışmaların yapılması dikkat çekicidir. Ayrıca raporda belediyelerin değiştirilen uygulamalarına da yer verilmiştir.

2.3.Türk-İsveç Yerel Yönetimler Ortaklığı (TUSELOG)

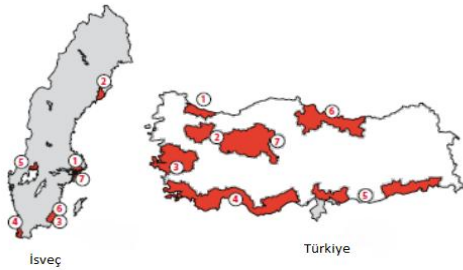
Programın genel hedefi; Türkiye'de yerel yönetişimin gelişmesini desteklemektir. Bu kapsamda, Belediye Ortaklıklarında gönüllü olarak yer almak isteyen en az 15 Türk ve 5 İsveçli belediye vatandaş katılımı, toplumsal cinsiyet eşitliği, kurumsal gelişme, hizmet

sunumu ve planlama konularında kapasite geliştirmek için ortaklık oluşturmuşlardır. Tuselog kapsamında; katılımcı yöntemler elkitabının hazırlanması, katılımcı yöntemler konusunda eğitim programları ve yönlendirmelerin uygulanması, katılımcı bütçeleme iletişim ağı oluşturulması, eğitim programları ve teknik desteğin değerlendirilmesi ve sonuçlarının paylaşılması gibi amaçlar edinmişlerdir (http://www.tbb.gov.tr/storage/catalogs/TUSELOG_summary_TR.pdf).

Tablo 2: İsveç ve Türkiye Arasındaki Belediye Ortaklıkları (TUSENET projesine dahil edilmiştir).

Ortaklıklar	Konular
1 Stockholm – İstanbul, Büyükçekmece, Zeytinburnu (Marmara bölgesi) Bu çalışmaya katılan diğer belediyeler: Stockholm sınırlarındaki Nacka Belediyesi ve İstanbul Büyükşehir sınırlarındaki Adalar Belediyesi (bu iki belediye arasında kardeş şehir ilişkisi var)	Çevre koruma, teknik altyapı, kanalizasyon, atık ve geri dönüşüm yönetimi
2 Umeå – Altındağ, Tepebaşı, Yıldırım, Nilüfer, Osmangazi (Merkez)	Vergiler, ücretler, bütçeleme, mali takip ve gözetim, ayrıca beceri ve liderlik geliştirme
3 Kalmar – Karşıyaka, Bornova ve Manisa (Ege bölgesi)	Yükseköğretim, iş sektörü ve kamu sektörü arasında işbirliği (üçlü sarmal): Sürdürülebilir turizm
4 Malmö – Antalya, Muğla ve Tarsus (Akdeniz bölgesi)	Sürdürülebilir sosyal, ekonomik ve çevresel kalkınma
5 Karlstad – Gaziantep, Osmaniye, Midyat ve Şırnak (Güneydoğu Bölgesi)	Kentsel planlama, arazi kullanımı ve risk yönetimi
6 Kalmar – Samsun, Amasya, Giresun ve Ordu (Karadeniz Bölgesi)	Yerel ekonomik kalkınma ve büyüme, küçük ve orta ölçekli işletmelerin desteklemesi, istihdam ve turizm
7 SALAR – TBB	Kurumsal gelişim

Şekil 1. Türkiye ve İsveç Ortak Belediye Haritası

Kaynak: Tuselog, 2011-2015: 13

Belediye Ortaklığı Ağları ve Tusenet Projesi dahil olmak üzere çeşitli programlar dolayısıyla belediye ortaklıklarını kurma konusunda iyi deneyimlere sahiptir. Tusenet’den ve diğer programlardan edinilen deneyimler ortaklığın zaman aldığını göstermektedir. Dahası, ortaklık projelerinin erken gelişimi için yeterli düzeyde bilgi girişi sağlanırsa, sonuçların daha somut olacağı açıktır. Ayrıca, ortaklıklarda angajmana ilişkin beklenti ve koşullar baştan açık bir şekilde belirlenmelidir. TUSELOG Programı’nın ilk yılı Belediye Ortaklık Ağları’nın seçimi ve tesisi için net bir prosedür geliştirmek için kullanılmıştır. Aynı zamanda, yüksek kaliteli proje önerilerinin geliştirilebilmesi, sunulması ve değerlendirilebilmesi için tanıtım oturumları ve eğitimleri de Programın ilk yılında gerçekleştirilmiştir. Ortaklık Ağları seçilirken, iki kriter seti kullanılmıştır. İlk set proje fikirlerini formüle etme kapasitesi ve netliği ile ilgiliydi. Çıktıların beklenen kalitesi, bu ölçütlerin merkeziydi. İkinci set çoğullukla ilgilidir. Kriterler, coğrafya, demografi, büyüklük ve siyasi çoğunluğun makul bir farklılığının sağlandığını garantiliyordu. Belediye ortaklıkları TBB’nin öncelikli temalarına uygun olarak geliştirilmiştir. Bu aşama aşağıda sayılan adımlarla tamamlanmıştır:

(<http://www.tbb.gov.tr/en/projects/tuselog/components-of-the-project>).

- Belediye Ortaklığı Konferansı Türk ve İsveç belediyeleri için, onların potansiyel işbirliği alanlarının tanımlanması amacıyla düzenlenmiştir. Konferans sonucunda 5 ortaklık modülü kurulmuştur. Modüller, Belediye Yönetimi, Ekolojik Sürdürülebilir Kentsel Kalkınma, Sosyal Hizmetler ve Enerji’den oluşmaktadır.
- Ortaklıkları güçlendirmek, olası proje fikirlerini tartışmak, en iyi uygulamaları paylaşmak ve deneyimlemek için İsveç’te çalışma ziyaretleri düzenlenmiştir.
- Belediye Ortaklığı Atölyesi aralarında ortaklık kurulmuş olan Türk ve İsveç belediyelerinin katılımıyla proje fikirlerini somutlaştırmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Belediye Ortaklığı Rehberi ve Proje Teklif Başvuru Formu belediyelere proje yazım aşamasında yardımcı olması için hazırlanmıştır. Proje Teklifleri daha sonra Program Yönetimi’nin onayına sunulmuştur.

TBB üyelerini eğitim programlarıyla desteklerken, Türkiye belediyeler ve Türk belediyelerini faaliyete geçtikleri belirli uzmanlık alanlarında diğer uzmanlaşmış eğitimlerle desteklemek ve üyelerin gereksinimlerini anlamak amacıyla daha fazla çalışmanın yapılabileceğini belirtmiştir. Bu bileşen altındaki eğitim programları üzerinde durulacaktır:

(<http://www.tbb.gov.tr/en/projects/tuselog/components-of-the-project>).

- Katı Atık Yönetimi
- Kentsel planlama
- Yerel Arena Binası

Katı Atık Yönetimi Eğitimi, belediyelerde Stratejik Atık Yönetim Planlarının hazırlanması ve daha sonra uygulanması için belediyelerde bilgi ve destek sağlanmasını amaçlamaktadır. Faaliyet, pazarlama faaliyetleri, materyallerin geliştirilmesi, eğitimcilerin eğitimi ve bölgesel düzeyde eğitimlerin uygulanmasını içerir. Belediye hizmetlerini hedeflemenin yanı sıra, vatandaş diyalogu ve karar alma sürecine vatandaşların katılımı için çeşitli araçlar benimseyerek toplumsal cinsiyet eşitliğini hedefleyen projeler geliştirmesi beklenmektedir.

Program kapsamında ayrıca Belediyelerin yaşadıkları zorlukları ve fırsatlarını daha iyi anlamak için belediyelerin örgütsel gelişimine odaklanılmasına da olanak tanınması düşünülmüştür (<http://www.tbb.gov.tr/en/projects/tuselogs/components-of-the-project>).

Bu bileşen altında şimdiye kadar yürütülen TUSELOG faaliyetleri şunlardır; (<http://www.tbb.gov.tr/en/projects/tuselogs/components-of-the-project>).

- Belediye yönetsel gelişim incelemeleri için SALAR metodolojisinin analizi (Kommunkompassen).

- TBB personelinin, eski Tusenet Proje pilotlarının belediye personelinin, İsveç'ten öğretici ve teknik uzmanların katıldığı katı atık stratejik yönetim planlaması üzerine bir eğitim programının ve çalışma planının hazırlanması konusunda çalıştay.

- CEMR-Yerel Yaşamda Kadın ve Erkek Eşitliği Şartı'nın İsveç belediyelerinden gelen girdiyle ve Şart'ın uygulanmasına yönelik SALAR el kitabının tercümesiyle TBB Konferansının desteklenmesi.

2.4.Gündem 21 ve Yerel Gündem 21 Uygulamaları

1992 Rio Bildirgesi'nden sonra, başta çevre ve sürdürülebilir kalkınma sorunları olmak üzere birçok kamu politikası alanında katılımcı yaklaşımlar, politika sürecinin her aşamasında önemli ve gerekli bir araç olarak kabul edilmiştir. Katılımcı yaklaşımlar, temsili demokrasinin ötesinde resmi siyasal ve yönetsel çevrenin dışında kalan kişilerin veya örgütlerin politika sürecinde söz hakkı olmasını desteklemektedir (Deniz, 2013: 384).

Gündem 21, az gelişmiş ülkelerin kalkınmaları uğruna çevreye verecekleri zararın asgari seviyeye indirilmesi için daha fazla finansal destek bulma ve teknolojik imkânların kirlenmeyi önleyici amaçlar için kullanılmasını sağlama gibi genel hedefleri bulunmaktadır. Ayrıca, günümüzdeki ağırlıklı sorunların üstesinden gelmeye çalışmak ve dünyamızı 21. yüzyılın tehditlerine karşı hazırlamak gibi hedeflere de sahiptir (Bozkurt, 2014: 233).

Yerel Gündem 21, öncelikli yerel sürdürülebilir kalkınma sorunlarının çözümüne yönelik uzun dönemli, stratejik bir planın hazırlanması ve uygulanması yoluyla yerel düzeyde Gündem 21'in hedeflerine ulaşılmasını amaçlayan katılımcı, çok-sektörlü bir süreçtir (Emrealp, 2005: 19).

1992 yılında Birleşmiş Milletler tarafından Rio'da düzenlenen Çevre ve Kalkınma Konferansı sonucunda ortaya çıkan temel belgelerden biri olan Gündem 21, yerel yönetimlere kendi toplulukları ile danışma süreci içerisinde Yerel Gündem 21 üzerinde uzlaşma sağlanması çağrısında bulunmuştur. Bu bağlamda Gündem 21 kapsamında ortaya çıkan ve aynı zamanda Gündem 21'in yerel bağlamda uzantısı olan Yerel Gündem 21 ortaya konulmuştur. Yerel Gündem 21 ile tüm insanlığın yaşam kalitesinin artırılması yerel düzeyde sürdürülebilir kalkınmanın yönetim ile sağlanabileceği görüşü benimsenmiştir (Bozkurt, 2014: 233).

Yerel Gündem 21'in özünde yer alan "yönetişim" anlayışının gelişmesi sonucunda, dernekler, vakıflar, meslek odaları, sendikalar, özel sektör kuruluşları, akademik kuruluşlar, basın-yayın kuruluşları gibi geniş bir yelpazeye yayılan sivil toplum kuruluşları ile mahalli idareler arasında yeni ve samimi bir ilişki kurulması şeklinde olmuştur (Özdemir, 2011: 37).

Günümüzde "Yerel Gündem 21" kavramı yerini "Kent Konseyi" kavramına bırakmış ve

böylece birçok belediyede kent konseyleri oluşturulmuştur. Bu kapsamda ülkemizde ilk olarak 1996 yılında Bursa, İzmir, Adapazarı, Adana, Trabzon, Kars, Tekirdağ, Van, Eskişehir, Edirne, Afyonkarahisar, Antalya, Diyarbakır ve Manisa illerinde kurulmuştur (Çetinkaya ve Korlu, 2012: 100-101).

2.4.1.Katılımcı Uygulamalar Açısından Kent Konseyleri

5393 sayılı 08.10.2006 tarihli Resmi Gazete’ de yayımlanarak yürürlüğe giren Belediye Kanunu’nun 76. maddesinde: “Kent konseyi; kent yaşamında, kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışır” denilmektedir (Deniz, 2013: 397).

Kent Konseyi Yönetmeliği’nde “tanımlar” başlığı altında, “yönetişim” için; “yönetişim: saydamlık, hesap verilebilirlik, katılım, çalışma uyumu, yerindelik ve etkinlik gibi kriterlere dayanan, çok aktörlü ve toplumsal ortaklıklara dayalı yönetim anlayışı” şeklinde bir tanım yapılmıştır. UNDP tarafından, katılımcı demokratik “yerel yönetim” uygulamalarının dünyadaki en iyi örneklerinden biri olarak kabul edilen Türkiye Yerel Gündem 21 Programı’nın bu başarısının ardında, kamu kuruluşları, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları kapsamında yerel karar alma süreçlerini geliştirmiştir. Bu sürecin ana amacı Türkiye’de yeni bir “yerel yönetim” modelinin gelişmesidir. Bu modelin merkezinde ise, “kentine sahip çıkma”, “aktif katılım” ve “çözümde ortaklık” ilkeleri bütünlüğünde “kent konseyleri” bulunmaktadır (Emrealp, 2010: 9-18). 12 Kasım 2003 tarihli resmi gazetede Kent Konseyleri “Türkiye’ye özgü bir yapılanmayla, merkezi yönetimi, yerel yönetimi ve sivil toplumu bir işbirliği ortaklığı çerçevesinde bir araya getiren benzersiz yönetim mekanizmaları” olarak tanımlanmaktadır (Arslan, 2016: 169).

Belediye Kanununun 76. maddesinde yer alan “Kent konseyinin çalışma usul ve esasları İçişleri Bakanlığınca hazırlanacak yönetmelikle belirlenir.” ibaresine istinaden 08/10/2006 tarihinde “Kent Konseyi Yönetmeliği” çıkarılmıştır. Bu Yönetmeliğin “Kent Konseylerinin Görevleri” başlığı altındaki 6. maddesinin (e) bendinde (Çetinkaya ve Korlu, 2012: 102);

- Kent kaynaklarının etkili, verimli ve adil kullanımına katkıda bulunmak,
- Kent yönetiminde saydamlık, hesap verebilirlik, öngörülebilirlik gibi ilkelerin uygulanmasına katkıda bulunmak ifadesi yer almaktadır.

Kent konseylerinin etkin bir şekilde çalışmasının sağlanması için karar alma süreçlerine kadın meclisleri, yerel düzeyde gençlik haklarının korunması ve geliştirilmesi için gençlik meclisleri, kentler ilgili sorunların çözümü kapsamında duyarlı vatandaşların oluşturduğu çalışma grupları kent konseylerinin ayrılmaz parçaları olarak kabul edilmektedir. Ayrıca mahalle ölçeğinde katılım gibi mekanizmalar da bulunmaktadır. Kent konseylerinin faaliyet alanları şu şekildedir (Bozkurt, 2014: 236-237):

1. **Kente İlişkin Faaliyetler:** Kentin yaşanabilir ve yaşam kalitesini artırıcı bir niteliğe kavuşturulması ve kentin tarihi, kültürel ve doğal mirasının korunması gibi konularda kentte yaşayanların kentlilik bilincine sahip olması amacıyla kent konseylerinin bu olguya katkıda bulunmasıdır.

2. **Kentlilere İlişkin Faaliyetler:** Kent konseylerinin, kent meclisleri aracılığıyla aynı kentsel mekânda yaşayanların birbirine sahip çıkarak maruz kalınan ortak sorunlara karşı dayanışma duygularının güçlendirilmesi, sosyal yardımlaşma ve dayanışma duygularını güçlendirerek bu amaca hizmet eden faaliyetlerin çoğaltılmasıdır.
3. **Çevreye İlişkin Faaliyetler:** Sürdürülebilir kalkınma, çevrenin korunması ve buna yönelik bilincin geliştirilmesidir.
4. **Kent Yönetimine İlişkin Faaliyetler:** Başta belediye olmak üzere kente dair ve kentlilere yönelik hizmet üreten kamu otoritelerinin yönetimine etkide bulunması.

Tablo 3: Kent Konseyleri Çerçevesinde Yapılan Örnek Çalışmalar

Pilot Kent	Proje Adı
BALIKESİR KENT KONSEYİ	<i>Gençler arasında sigara içiminin en aza indirilmesi ve çevre temizliği konusunda bilinçlendirilmesi</i>
BANDIRMA BELEDİYESİ ve KENT KONSEYİ	<i>Yerel yönetim ve halkın iletişiminin kolaylaştırılması</i>
KOCAELİ KENT KONSEYİ	<i>Kadınlar El Ele Ver konulu kent konseyleri kadın meclisleri bölgesel buluşması</i>
NİLÜFER KENT KONSEYİ	<i>Cadde ve sokakların otopark olarak kullanılmasının engellenmesi</i>
NİLÜFER KENT KONSEYİ	<i>Temiz Nilüfer için Elele</i>
POLATLI KENT KONSEYİ	<i>Gençler arası Yetenek Yarışması</i>
NAZİLLİ BELEDİYESİ ve KENT KONSEYİ	<i>Kent Konseyinin Halka Daha İyi Anlatılması</i>
MERSİN ve AKDENİZ KENT KONSEYİ	<i>Şevket Sümer mahallesinde çevre temizlik eğitimi ve bilgilendirme çalışması</i>
MALATYA BELEDİYESİ	<i>Birlikte Karar Verelim toplantıları</i>
TRABZON İL ÖZEL İDARESİ	<i>Kırsal alanda kaçak ve düzensiz yapılaşmanın önlenmesi</i>

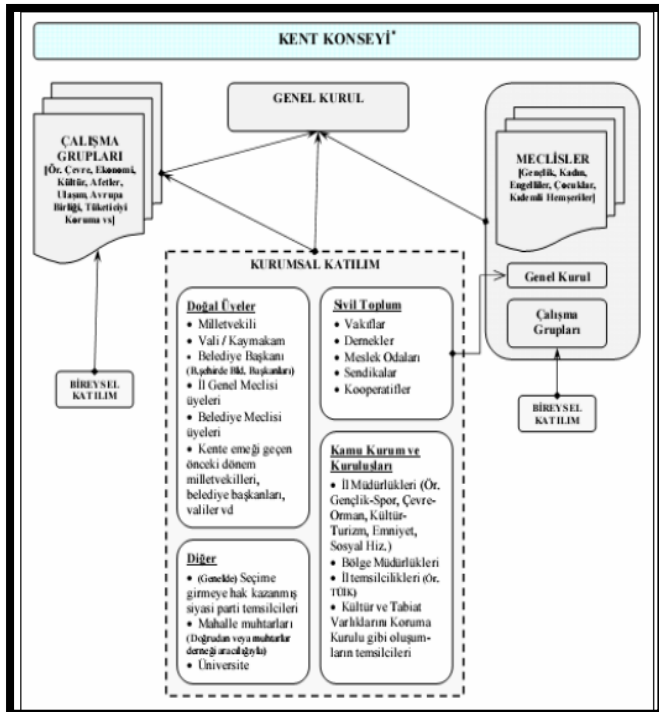
Kaynak: Vatandaş Katılımını Artırma Rehberi, 2009: 49

Yukarıdaki tabloda örnekleri bulunan çalışmalar incelendiğinde, büyükşehir, il ve ilçe belediyelerinin çalışmaları görülmektedir. Çalışmaların özellikle çevre ve temizlik üzere planlandığı dikkat çekmektedir. Projelerinde halkın bilinçlendirilmesi çalışmalarına da yer verilmektedir.

Vatandaş ile belediyenin arasında iletişim açısından halkın katılımını da teşvik eden kent konseylerinin görevleri şu şekilde belirlenmiştir (Yönetişim ve Katılım Rehberi, Stratejik Yerel Yönetişim Projesi, İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, 2014: 35);

- Yerel düzeyde demokratik katılımın yaygınlaştırılmasını, hemşehrlik hukuku ve ortak yaşam bilincinin geliştirilmesini, çok ortaklı ve çok aktörlü yönetim anlayışının benimsenmesini sağlamak,
- Sürdürülebilir gelişmenin sağlanması ve bu konuda ortaya çıkan sorunların çözümüne yönelik planların hazırlanması ve uygulanmasını sağlamak,
- Kente ilişkin temel stratejiler ve faaliyet planlarının belirlenmesinde, uygulama ve izleme süreçlerinde tüm kenti kapsayan ortak bir aklın oluşturmaya katkıda bulunmak,
- Yerellik ilkesi çerçevesinde katılımcılığı, demokrasiyi ve uzlaşma kültürünü geliştirmek,
- Kentin kimliğine ilişkin tarihi, kültürel, doğal ve benzeri değerlere sahip çıkmak ve geliştirmek,
- Kent kaynaklarının etkili, verimli ve adil kullanımına katkıda bulunmak,
- Sürdürülebilir kalkınma anlayışına dayalı kentin yaşam kalitesini geliştiren, çevreye duyarlı ve yoksulluğu giderici programları desteklemek,
- Sivil toplumun gelişmesine ve kurumsallaşmasına katkıda bulunmak,
- Çocukların, gençlerin, kadınların ve engellilerin toplumsal yaşamdaki etkinliklerini arttırmak ve yerel karar alma mekanizmalarında aktif rol almalarını sağlamak,
- Kent yönetiminde saydamlık, katılım, hesap verebilirlik, öngörülebilirlik ilkelerinin uygulanmasına katkıda bulunmak,
- Kent konseyinde oluşturulan görüşlerin değerlendirilmek üzere ilgili belediyeye gönderilmesini sağlamak gibi görevleri bulunmaktadır.

Tablo 4: Kent Konseyi Yapısı

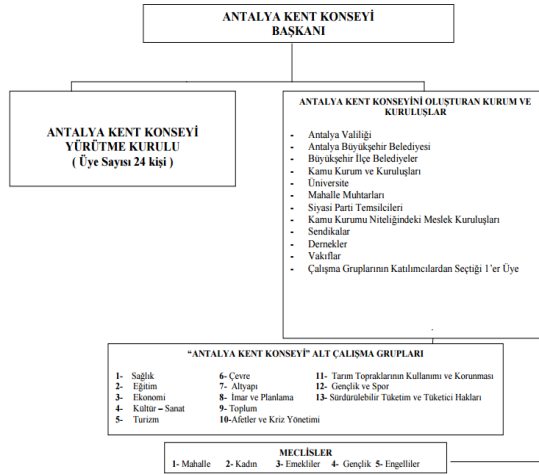
Kaynak: Tepav, 2007a: 11

Türkiye’de Kent Konseylerine doğrudan kurumsal bir katılım söz konusudur. Doğal üyeler olan milletvekilleri, vali, kaymakam, belediye başkanı, il genel meclisi üyeleri, belediye meclis üyeleri ve diğer üyeler ile sivil toplum örgütleri, kamu kurum ve kuruluşları kurumsal katılımın çerçevesini oluştururlar. Diğer yandan bireysel katılımın doğrudan kent Konseyi genel Kuruluna yapılamadığı, çalışma grupları aracılığıyla ancak bireysel katılımın kent konseyleri kararlarında etkili olmasının dolaylı olabildiği görülmektedir.

2.4.2.Kent Konseyi Deneyimi

Antalya Kent Konseyi Deneyimi Yerel Gündem 21 uygulaması ile başlamıştır Yönetime katılım, çözümde ortaklık, kentine sahip çıkma gibi ilkelerle 03.Mart 1997’de Büyükşehir’in çağrısı ile oluşturulan Yerel Gündem 21 Antalya Kent Konseyi bu kapsamda kentte yer alan kamu kurumları, üniversite, siyasi partiler, milletvekilleri, muhtarlar, belediyeler, meslek örgütleri, dernekler, vakıflar gibi tüm sivil ve kamu aktörlerini bir araya getiren Büyükşehir Belediyesi katkılarıyla çalışmalarını sürdürmektedir. Bir Yerel Gündem 21 Programı olarak başlayan Antalya Kent Konseyi zaman içerisinde kentteki sorunları izlemeye ve çözüm önerilerini katılımcı bir yöntemle ele almada etkin **Antalya** bir karar alma mekanizmasına dönüşmüş, kurumsallaşmış bir katılımcı uygulama örneği olarak gösterilmektedir (Şahin, 2009).

Şekil 2: Antalya Kent Konseyi Yönetim Şeması

Kaynak: <http://www.antalyakentkonseyi.org.tr>

Ülkemizde kent konseyleri sadece yerel düzeyde katılımcı bütçelemenin hayata geçirilmesi açısından değil, kent yaşamı ve demokratik standartların geliştirilmesi açısından da çok önemli bir fırsat penceresi sağlayan yapıları ifade eder. Diğer yandan hem belediye kanunu hem de 2006 tarihli Kent Konseyleri Yönetmeliğinde kent konseylerinin aldığı kararların belediye meclisi ve belediye başkanı açısından bağlayıcılığı bulunmaması kent konseylerinin hem katılımcı bütçeleme hem de diğer faaliyetlerinin ciddiye alınması hususunda çok ciddi bir şüphe oluşturmaktadır (Yalçın, 2015: 325).

2.5.Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı

Avrupa’da yerelleşmenin ve yerel idarelerin temel ilke ve esaslarını belirleyen belge Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Belgesi’dir. 1981 ve 1984 yıllarına gelindiğinde, Avrupa Konseyi yerel yönetimlerin özerkliği noktasında bazı tartışmalar başlatmış ve bir karar tasarısı hazırlamıştır. Bu tasarıya göre “Yerel idarelerin güçlendirilmesi, özerkliklerinin savunulması, yerinden yönetim ve demokrasi ilkelerine dayanan bir Avrupa’nın kurulmasının temel koşuludur” şeklinde hazırlanmıştır. Tasarı daha sonra “Özerklik Şartı” olarak kabul edilmiştir. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, 15 Ekim 1985 tarihinde imzaya açılmıştır. Türkiye anlaşmayı 21 Kasım 1988’de imzalamış, anlaşmanın 1991 yılında da 3723 sayılı yasa ile TBMM tarafından onaylanması uygun görülmüş ve 1992’de 92/3398 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanmıştır. Anlaşmanın yürürlük tarihi 1 Nisan 1993 olarak kabul edilmiştir. Bu özerklik şartının kabul edilmesi Avrupa’nın yerel yönetimlere verdiği önemin en önemli göstergelerinden birisi olarak kabul edilmektedir. Yerel yönetimleri özerk bir kurum olarak düşünülmesindeki en önemli etken bu yönetimlerin halka yakınlığı ve katılımcı anlayışlara uygun olmalarıdır. Bu nedenle Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı’na göre yerel yönetimlerde özerkliğin sağlanması katılımcılık olgusunu başlatan bir uygulama olarak düşünülebilir (Kentleşme Şûrası, 2009: 12-13).

2.6.Yerel Düzeyde Katılımcı Stratejik Yönetişim Projesi

24.12.2003 tarihinde yürürlüğe giren 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile olmuştur. Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu’nun 9. Maddesinde “kamu idareleri; kalkınma planları, programlar, ilgili mevzuat ve benimsedikleri temel ilkeler çerçevesinde geleceğe ilişkin misyon ve vizyonlarını oluşturmak; stratejik amaçlar ve ölçülebilir hedefler saptamak, performanslarını önceden belirlenmiş olan göstergeler doğrultusunda ölçmek ve bu sürecin izleme ve değerlendirilmesini yapmak amacıyla katılımcı yöntemlerle stratejik plan hazırlarlar” denilmektedir.

Ülkemizdeki katılımcı uygulamaların gelişmesi açısından geliştirilen bir diğer proje Yerel Düzeyde Katılımcı Stratejik Yönetişim Projesi’dir. Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti ortaklaşa finansmanıyla, İçişleri Bakanlığı, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü tarafından başlatılan proje; yerel düzeyde katılımcı stratejik yönetişimin desteklenmesi için Türkiye’deki yerel yönetimlerin kapasitesini geliştirmek ve böylece yerel yönetim reformunun kapsamını genişletmektir. Projenin amaçları (<http://www.tepav.org.tr/tr/proje/s/74>);

- Seçilmiş ve atanmış yerel yöneticilerin, analitik araçların kullanımı konusunda eğitimi yoluyla yerel yönetimlerin stratejik planlama kapasitelerinin geliştirilmesi;
- Sivil toplum kuruluşlarından temsilcilerin katılımını sağlayarak, Kent Konseyleri’nin yerel karar alma süreçlerindeki rolünün pekiştirilmesi;
- Türkiye’deki 26 yerel yönetimde şeffaflık ve hesap sorulabilirliğin sağlanması için yerel yönetimlere ilişkin mevzuatın uygulanmasının desteklenmesidir.

Yerel Düzeyde Katılımcı Stratejik Yönetişim Projesi kapsamında belirlenen hedeflere

ulaşmak üzere 3 bileşen üzerine çalışmalara yapılmıştır. Bu bileşenler şu şekilde kararlaştırılmıştır (MİGM, 2011):

- **Yerel yönetimlerin stratejik planlama kapasitesinin artırılması:** Bu amaç için “sosyoekonomik gelişmişlik/yoksulluk haritaları”, “kamu harcamalarının izlenmesi”, ve “vatandaş memnuniyeti anketleri” ni kapsayan katılımcı analitik araçların geliştirilmesi ve bu araçların pilot kentlerde uygulanmasına ilişkin faaliyetler yürütülmüştür.
- **Kent Konseylerinin verimliliğinin ve etkililiğinin artırılması:** Kent konseylerinin ve yerel katılım mekanizmalarındaki diğer aktörlerin kapasitesinin güçlendirilmesi yoluyla yerel katılımın geliştirilmesi için çeşitli eğitim ve kapasite geliştirme programları düzenlenmiştir.
- **Yerel düzeyde katılımcı karar alma kültürünün geliştirilmesi:** Yerel paydaşların ve kamu yöneticilerinin kent konseyi faaliyetlerine katılımının özendirilmesi amacıyla farkındalık artırma kampanyaları yürütülmüştür.

Proje faaliyetleri kapsamında Ankara’da bir proje ofisi oluşturulmuştur. Pilot belediyelerde ise proje ekipleri kurulmuş olup proje pilot illeri şunlardır: Adana, Antalya, Balıkesir, Bursa, Çorum, Denizli, Diyarbakır, Elazığ, Erzurum, Gaziantep, Hatay, Isparta, İstanbul, Kahramanmaraş, Kocaeli, Konya, Kütahya, Malatya, Manisa, Mardin, Mersin, Sakarya, Samsun, Siirt, Trabzon ve Şanlıurfa’dır (<http://www.migm.gov.tr/ProjelerDetay.aspx?DetayId=4>).

Tablo 5: Yerel Düzeyde Katılımcı Stratejik Yönetişim Projesi Kapsamındaki İller

Kaynak: <http://www.yerelyonetisim.org.tr/YerelYonetimler.aspx>

Yerel Düzeyde Katılımcı Stratejik Yönetişim Projesi kapsamında olan iller yoğun olarak Güneydoğu Anadolu Bölgesi, Ege Bölgesi ve Marmara Bölgesi’nde yer alan illerden oluşmaktadır. Proje dahilinde en az ilin bulunduğu bölgeler ise, Karadeniz Bölgesi ile Doğu Anadolu Bölgesi’dir.

2.7.Avrupa Birliği Katılım Ortaklığı Belgesi ve İlerleme Raporu

Türkiye için hazırlanan Katılım Ortaklığı Belgelerinin hemen hemen hepsinde yerel etkin, verimli, şeffaf, katılımcı ve hesap verebilir yerel yönetimlerin oluşturulması Türkiye’nin kısa dönemli öncelikleri arasında sayılmaktadır. 2 Şubat 2008 tarihli Katılım Ortaklığı Belgesinin Kısa Vadeli Öncelikler ana başlığı altında yer alan “Siyasal Diyalog, Demokrasi ve Hukuk Devleti” alt başlığı altında “merkezi yönetimi yeniden yapılandırarak, yetkileri yerel yönetimlere aktararak ve yeterli kaynak aktararak yerel yönetimleri güçlendirmek” temel bir faaliyet alanı olarak belirtilmiştir. 2008 tarihli bu raporun “hükümet “ başlığı altında yerel

yönetimlere daha fazla yetki, kaynak ve sorumluluk verilmesi gerektiğinin ve bu yapılırken de katılımcılığın geliştirilmesinin altı çizilmektedir. Aynı raporun “Yolsuzlukla Mücadele Politikası” başlığı altında ise, yerel yönetimlerin yolsuzlukla ilgili birçok sorunun parçası olduğuna değinilerek yerel yönetimlerin hesap verebilirliğinin ve denetiminin önemli olduğu vurgusu ortaya konulmuştur. Sonuç olarak, 2008 yılı AB Katılım Ortaklığı Belgesi ve İlerleme Raporunda yerel yönetimlerin yetki, sorumluluk ve kaynaklarının artırılması noktasına eleştiride bulunurken, bununla beraber yerel yönetimlerin denetimi ve kapasite artırımlarına da uyarılarda bulunulmuştur. Yerelleşme önemsenirken, yerel kararlara katılım ve kapasite artırımı da önemsenmiştir (Kentleşme Şurası, 2009: 13-14).

3.Türkiye’de Uygulanan Katılımcı Bütçeleme Uygulaması ve Yerel Yönetimlerde Katılımcı Çalışmalar

Ülkemizde katılımcı süreçler Avrupa Birliği uyum süreci kapsamında gelişmeler göstermiştir. Bu katılımcı uygulamalar bütçeleme alanında değil de genel olarak yerel idarelerin kararlarına katılma şeklinde gelişme göstermiştir. Çanakkale Belediyesi ve Uşak İl Özel İdaresi ise, katılımcı bütçeleme konusunda çalışmalar yürüten iki örnek uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.1.Çanakkale Belediyesi Katılımcı Bütçeleme Uygulaması

Özgün bir model çerçevesinde katılımcı bütçeyi uygulama çalışmalarını sürdüren Çanakkale Belediyesi bu konuyla ilgili olarak “Yatırım Planlama Komitesi” adında bir yapı oluşturmuştur. Sürecin üyeleri; Belediye Meclisinin İmar Komisyonu ile Plan, Bütçe Kesin Hesap Komisyonu’nun kendi üyeleri arasından seçecekleri 1’er üye, Meclis Stratejik Planlama Komisyonu’ndan 1 üye, belediye başkan yardımcısı, belediye hesap işleri müdürü, belediye stratejik planlama ve yönetim birimi sorumlusu, kent konseyi yürütme kurulundan 1 üye ve mahalle muhtarları şeklinde örgütlenmişlerdir. Başlangıç için uygun olan bu yapı zaman içerisinde daha iyi bir hale getirilebilir (Tepav, 2007a: 4).

Çanakkale Belediyesi ve Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı tarafından 2007 yılında hazırlanan “İyi Yönetişim İçin Örnek Bir Model: Katılımcı Bütçeleme” isimli çalışmada Çanakkale Belediyesi için önerilen bütçe sürecinin şu şekilde uygulanması önerilmiştir (Tepav, 2007a: 12-16):

- **Uygulanacak yöntemin belirlenmesi ve sürecin gözden geçirilmesi (Ocak):**
Bu aşama katılımcı sürecin başladığı ilk aşama olmakla beraber uygulamanın nasıl yapılacağı konusunda kararların alındığı aşamadır. Katılımcı bütçe sürecinin kentte nasıl uygulanacağı ve kaynak dağılımının nasıl olacağı noktasında kent konseyinin de yardımıyla oluşturulan bir taslakla işe başlanır. Mahalle öncelikleri ve kent öncelikleri kapsamında kullanılacak temel yatırım alanları ve alt alanlar belirlenir. Sürecin takip edeceği sonraki yıllar aşamasında da bir önceki yıla ait uygulama ve süreçler revize edilerek gerektiğinde yeniden kullanılabilecektir.

- **Muhtarlıklarda Önceliklendirme: (Ocak-Nisan):**

Mahalle toplantılarındaki en önemli nokta önceliklendirilen hizmetin belli bir anı değil, geniş bir zamana yayılan bir hizmeti seçmeleridir. Bu sorunun çözümü için bu toplantılara mahalle muhtarlarının katılımları sağlanmıştır. Muhtarlıklara çeşitli nedenlerle gelen vatandaşlar önceliklendirmeye katılabileceği gibi muhtarlar vasıtasıyla apartman yöneticilerine dağıtılabilecek formlar aracılığıyla vatandaşlar yerel anlamda hizmet önceliklendirmesi yapabileceklerdir. Muhtarlıklar bazında yapılacak önceliklendirmeler mahalle toplantılarını kapsayan bir dönemde yapılabilir.

- **Mahalle Toplantıları: (Mart-Nisan):**

Katılımcı bütçeleme sürecinin temelini mahalle toplantıları oluşturmaktadır. Bu toplantılara vatandaşların hiçbir sınırlama olmadan katılmaları sağlanmalıdır. Sürecin sağlıklı bir şekilde işleyebilmesi için büyük mahalleler alt bölgelere ayrılabilir. Toplantılarda öncelikle belediye başkanı tarafından geçmiş yıllarda yapılmış veya yapılması planlanmış fakat henüz yapılmamış olan faaliyetler aktarılır. Katılımcı bütçe süreci hakkında bilgilendirme yapılır ve vatandaşlardan mahalle/kent için beklentileri sorulur ve yapılan oylamalarla mahalle düzeyinde öncelikli yatırım alanları belirlenir. Aynı toplantı içerisinde oylama sonuçları belli olduktan sonra en çok tercih edilen 2-3 yatırım alanı üzerinden mahalleliden tercih edilen öncelikleri gerçekleştirmeleri ve istedikleri yatırım alanlarını somutlaştırmaları istenir. Toplantı süresine sığmayan fakat konuşulması gereken konular 3-4 hafta sonra yapılacak ikinci tur toplantıda tamamlanması söz konusu olabilir. Bir diğer durum ise, öncelik alanından sorumlu belediye birimlerinin mahalle ziyaretleri yaparak detaylandırmayı gerçekleştirmeleridir.

Şekil 3: Örnek Mahalle Toplantı Gündemi

GÜNDEM
1. Toplantı amacının anlatılması
2. "Sizin Önceliğiniz Bizim Önceliğimiz"
a. Katılımcı bütçe süreç adımlarının anlatılması
b. Kullanılacak yöntemlerle ilgili kısa bilgi verilmesi
3. Belediyenin tanıtılması
a. Bütçe Bilgileri
b. Yatırım Bilgileri
4. Mahallenin Kentle Karşılaştırmalı olarak tanıtılması
a. Demografik göstergeler
b. Çıktı göstergeleri
c. Hizmet sonuçlarına ilişkin göstergeler
d. Mahallenin bir önceki yıl belirlenen öncelikleri ve hizmet tatmini
e. Mahalle yatırımlarının tanıtılması
i. Devam edenler
ii. Bu yıl içinde yapılacaklar
5. Oylama
a. Oylamanın nasıl yapılacağına anlatılması
b. Oy pusulalarının dağıtılması
c. Oylamanın gerçekleştirilmesi
d. Oyların sayılarak önceliklerin ilan edilmesi
6. Başkan tarafından ilk 2-3 öncelik üzerinde öneri ve şikâyetlerin alınması

Kaynak: Tepav, 2007a: 13

- **Mahalle Ziyaretleri: (Nisan-Mayıs):**
Yapılacak öncelikli hizmetler belirlendikten sonra Yatırım Planlama Komitesi üyeleri mahalleleri gezerek, mahallelerin muhtarlarından önceliklendirilen yatırım projeleri hakkında bilgiler almaktadırlar. Bütün muhtarların bulunması yapılacak projenin sadece belli bir mahalle için değil de diğer mahalleri de kapsayacağından dolayı önemlidir.
- **Kent Öncelikleri Toplantısı (Nisan):**
Kent kapsamında yapılacak önceliklendirme çalışması kent konseyinde yapılmaktadır. Kent konseyinin inisiyatifine göre oylamalar tek ya da birkaç oturumda gerçekleştirilebilir. Yapılacak oylamalarda tüm kent sakinlerinin temsil edilmesi açısından geniş bir katılımın olması sağlanmalıdır. Belirlenen önceliklerin hem kentin stratejik yönelimiyle uyumlu olmasına hem de katılımcı olarak hazırlanmış olmasına dikkat edilmelidir. Ayrıca, tüm paydaşların katılımıyla hazırlanmış olduğu güncel bir kent eylem planı varsa oylamadan önce katılımcılarla paylaşılmalıdır. Oylama yapılarak önceliklendirilen yatırım alanlarının, kent düzeyinde hizmet sağlayan tüm kuruluşların yatırım alanlarından oluşması önerilmektedir. Oylamadan önce sunulan çeşitli veri ve çalışmalar hakkında kent konseyinde detaylı bir tartışma yapılması gerekmektedir.

Tablo 6: Yerel Yönetim İçin Örnek Bütçe Süreci

Bütçe Süreci														
Aylar:	O	S	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A		
Dönemler:	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2
Katılımcı Bütçe Süreci														
1. Uygulanacak Yöntemin Belirlenmesi ve Sürecin Gözden Geçirilmesi														
2. Muhtarlıklarda Önceliklendirme Yapılması														
3. Mahalle Toplantıları (I. Düzey Öncelikler)														
4. Mahalle Toplantıları (II. Düzey Öncelikler) [tercih edilirse]														
4. Mahalle Ziyaretleri														
5. Kent Öncelikleri Toplantısı														
6. Hizmet Sunumunun Değerlendirilmesi														
7. Yatırım Planlama Komitesi Toplantısı														
8. Mahalle Bilgi Kartlarının Yayınlanması (önceki dönem)														
9. Mahalle Bilgi Kartlarının Yayınlanması (yeni dönem)														
Kurum İçi Bütçe Süreci														
1. Gelir Tahminleri ve Harcama Sınırları														
2. Müdürlüklere Bütçe Çağrısı														
3. Çok Yıllı Yatırım Programı ve Bütçe Teklif Formu; Yatırım Talep Formlarının Birimlere İletilmesi														
4. Çok Yıllı Yatırım Programı ve Bütçe Hazırlık Toplantısı														
5. Çok Yıllı Yatırım Programı ve Bütçe Teklifleri, Yatırım Talep Formları, Ödenek Sınırlarıyla 2008 Birim Tekliflerinin Başkanlık Makamına Sunulması														
6. Son Değerlendirme Toplantısı														
7. Bütçenin Encümene Gönderilmesi														
8. Bütçenin Encümeden Meclise Gönderilmesi														
9. Bütçenin İlanı														

Kaynak: Tepav, 2007a: 14

• **Hizmet Sunumunun Değerlendirilmesi (Mayıs):**

Katılımcı süreç içerisinde belirlenen öncelikler ile mevcut hizmet yatırımların, vatandaşların beklentileriyle ne kadar uyumlu olduğunu saptamak için çeşitli veriler kullanılır. Bu veriler kurumun kayıtlarından, memnuniyet anketlerinden ve gözlem değerlendirmeleri aracılığıyla elde edilir. Bu aşamada verilen toplanmış olması gerekmektedir. Verilerin elde edilmesinden sonra katılımcı bütçe sürecinde belirlenen öncelikli hizmetlerle memnuniyet ve kalite analizi yapılmalıdır. Yapılan analiz sonucunda memnuniyetin az ve kalitenin yetersiz olduğu alanlardaki öncelikler belirlenerek Yatırım Planlama Komitesi kapsamında yapılacak değerlendirmeye katkı sağlanır.

• **Yatırım Planlama Komitesi Toplantısı (Mayıs):**

Komiteye, Belediye Meclisinin İmar Komisyonu ile Plan, Bütçe Kesin Hesap Komisyonu'nun kendi üyeleri arasından seçecekleri 1'er üye, Meclis Stratejik Planlama Komisyonu'ndan 1 üye, belediye başkan yardımcısı, belediye hesap işleri müdürü, belediye stratejik planlama ve yönetim birimi sorumlusu, kent konseyi yürütme kurulundan 1 üye ve mahalle muhtarları katılmaktadırlar. Komite, mahalle toplantılarında, mahalle ziyaretlerinde ve muhtarlıklarda yapılan önceliklendirmelerden gelen sonuçları değerlendirerek mahalli, kentsel, teknik öncelikler ve nüfus ağırlıklarının yer aldığı dağıtım formülünü kullanarak ilgili mahalle için kullanılacak bütçe tavanlarını oluşturmaktadır. Yatırım planlama komitesi toplantısından sonra kurum içi bütçe süreci başlatılır.

- **Mahalle Bilgi Kartlarının Yayınlanması**

Vatandaşların yerel yönetimlerden talep ettikleri hizmetleri daha sağlıklı bir şekilde alabilmeleri, yerel yönetimlerinde vatandaşların önceliklendirdikleri taleplerine daha tutarlı bir şekilde hizmet verebilmeleri açısından çeşitli verilere ihtiyaç duyarlar. Katılımcı bütçe sürecinde yerel yönetim hizmetlerinin sunulmasında ve kaynakların dağılımında mahalle düzeyi esas alınmaktadır. Halk tarafından seçilen ve yerinden hizmet sunan tüm kuruluşlara destek sağlayan mahalleler katılımcı bütçe süreci için önemli bir avantaj sağlamaktadır. Bu nedenle başta yerel yönetimler olmak üzere yerel çerçevede hizmet sunan tüm kurumlar mahalle bazında veri üretmelidir. Bu veriler katılımcı bütçe sürecinde hizmet ve yatırımların izlenmesinde hatta sonraki yıllarda da katılımcı bütçe sürecine fayda sağlamaktadır. Toplanan bu verilerin kamuoyu ile paylaşılması mahalle bilgi kartları aracılığıyla gerçekleştirilir. Mahalle bilgi kartlarında yatırımlarla ilgili tanıtıcı bilgiler ve yatırımlar ile hizmetlerin sonuçlarına ilişkin gösterge değerleri yer alır. Kartlarda kullanılan göstergeler aynı zamanda kaynak dağıtım formülünde kullanılan teknik önceliklere ilişkin göstergeleri de içermekle beraber mahalle bilgi kartları bütçe döneminin tamamlandığı Kasım ayında web ortamında, broşür ve afiş şeklinde yayınlanır. Bir sonraki Kasım ayında bu kartlar yenilenir. Afişler muhtarlıklar ve kültür merkezleri, sosyal tesisler gibi ortak kullanım alanlarına asılır. Broşürler ise su faturalarıyla hanelere ve işyerlerine ulaştırılabilir.

Türkiye’de yerel yönetimlerde katılımcı bütçeleme uygulamasına yönelik ilk ve tek pratik örnek, Çanakkale Belediyesi’dir. 2007 yılında merkezi yönetim tarafından yürürlüğe konulan “Yerel Yönetimlere Destek Projesi” kapsamında katılımcı bütçeleme uygulamasına pilot belediye olarak Çanakkale Belediyesi seçilmiştir (Şahin, 2015: 324).

Katılımcı bütçe çalışmasında, Çanakkale Fevzipaşa Mahallesi’nde 16 yaşından büyüklerin katıldığı oylamaya %34,4 oranında katılım gerçekleşmiştir. Bu katılım sonucunda (i) Kentsel altyapı, (ii) ortak kullanım alanları, (iii) toplu taşıma, (iv) yol-kaldırım-trafik, (v) çevre koruma ve çevre sağlığı, (vi) sosyal hizmetler olarak belirlenen 6 seçenek içerisinde “ortak kullanım alanlarının geliştirilmesi” en fazla oy alan (%43,8) seçenek olmuştur. En fazla oylanan ikinci seçenek ise sosyal hizmetlerin geliştirilmesidir (%29,6). Mahallenin tercihleri doğrultusunda, Sarıçay kıyısının ve Zafer Meydanı’nın düzenlenmesi, ayrıca mahallelinin eğitim ve kültürel etkinlikleri için kullanacağı bir merkez oluşturma projeleri Çanakkale Belediyesi’nin programına girmiştir. Sarıçay kıyısının ve Zafer Meydanı’nın düzenlenmesine yönelik katılımcı bütçe çalışmasından sonra 2011 yılında başlayan yeni bir deneyim ise Kent Konseyi tarafından yürütülen Fevzipaşa Mahallesi’nin İyileştirilmesi Projesi olmuştur. Söz konusu proje kapsamında Kent Konseyi altında kurulan ve kendilerine Fevzipaşa Birlik Beraberlik Grubu ismini veren çalışma grubunun liderliğinde, Kent Konseyi yönetiminin ve bir grup akademisyenin de desteği ile mahallenin sorunlarının ve beklentilerinin tespit edildiği yoğun bir çalışma gerçekleştirilerek, açık alanların düzenlenmesi ve mahallede bir eğitim kültür merkezinin açılması kararı hız kazanmıştır (Uysal, 2013: 145).

3.2.Uşak İl Özel İdaresi Katılımcı Bütçe Çalışması

2001 yılında Avrupa Birliği MEDA programı fonundan yararlanabilmek için İçişleri Bakanlığı tarafından yapılan başvuru ile başlatılan “Yerel Yönetim Reformuna Destek Projesi” kapsamında pilot projelerden birisi olarak seçilen Uşak İl Özel İdaresinde katılımcı bütçe çalışmaları başlatılmıştır. Bu kapsamda 2007 yılında katılımcı program süreci, vatandaş memnuniyeti anketi çalışması ve yatırım kartı çalışması yürütülmüştür. Yatırım programı çalışmaları çerçevesinde, vatandaşların hizmetlerden beklentileri ve memnuniyet düzeyleri ölçülmüş ve sonuçlar yine vatandaşlar ile paylaşılmıştır. Yatırım kartı uygulaması ile vatandaşların proje öncelikleriyle kurumsal stratejik planlama gereklilikleri bir araya getirilmiştir. Uşak İl Özel İdaresi katılımcı bütçe deneyimi kurumsal planlama ve bütçeleme süreçlerinin, vatandaşların yaygın ve etkin katılımı ile birlikte düşünülmesi, proje önceliklerinin belirlenmesinde teknik gerekliliklerle katılıma dayalı ihtiyaçları belirleme Komisyon tarafından dikkate alınmaktadır. Bu sürecin tanıtılmasının ve kullanılan yöntemin yaygınlaştırılmasının, Türkiye’de katılımcı süreçlerin geliştirilmesi açısından katkıda bulunulacağı düşünülmektedir (Kentleşme Şurası, 2009: 23-24).

Uşak İl Özel İdaresi 2015-2019 yılları için hazırlamış olduğu stratejik planda, Paydaş analizi ile Uşak İl Özel İdaresi ile işbirliği halinde olan ve bu idarenin faaliyetlerinden etkilenen hatta faaliyetleriyle bunları etkilen iç ve dış paydaşlar belirlemiştir. Uşak İl Özel İdaresi Stratejik Planının katılımcı bir yaklaşımla hazırlanması, etkileşim içinde olduğumuz paydaşlarımızın görüşlerinin alınması için tüm paydaşlarımıza anket formu gönderilmiştir. İç ve dış paydaşlar içerisinde belirlenen öncelikli paydaşlar ile ayrıca toplantılar yapılmıştır. Yapılan anketler ve toplantılar sayesinde tespit edilen paydaş görüş ve önerileri; stratejik amaç ve hedeflerimizin belirlenmesine katkı sağlamıştır (Uşak İl Özel İdaresi Stratejik Plan, 2015-2019).

Tablo 7: İç Paydaşlar

Sıra No	Paydaş Adı
1	Vali
2	İl Genel Meclisi
3	İl Encümeni
4	İl Özel İdaresi Birim Müdürlükleri
5	İlçe Özel İdare Müdürlükleri
6	Çalışanlar

Kaynak: Uşak İl Özel İdaresi Stratejik Plan, 2015-2019

İç paydaşlar olarak; vali, İl Genel Meclisi, İl Encümeni, İl Özel İdaresi Birim Müdürlükleri, İlçe Özel İdare Müdürlükleri ve çalışanlar tarafından oluşmaktadır.

Tablo 8: Dış Paydaşlar

S.No	Paydaş Adı	S.No	Paydaş Adı
1	İl Milli Eğitim Müdürlüğü	28	Meslek Odaları
2	İl Sağlık Müdürlüğü	29	Organize Sanayi Bölgeleri
3	Halk Sağlığı Müdürlüğü	30	Uşak Ticaret ve Sanayi Odası
4	Kamu Hastaneler Birliği Genel Sekreterliği	31	Uşak Üniversitesi
5	İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü	32	Sivil Toplum Kuruluşları
6	Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü	33	Uşak Kent Konseyi
7	Aile ve Sosyal Politikalar Müdürlüğü	34	TKDK Uşak İl Koordinatörlüğü
8	İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	35	Sulama Birlikleri ve Kooperatifleri
9	Müze Müdürlüğü	36	İçme Suyu Birlikleri
10	İl Halk Kütüphanesi Müdürlüğü	37	İl ve İlçe Ziraat Odaları
11	İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü	38	Toprak Mahsulleri Ofisi
12	Köylere Hizmet Götürme Birlikleri	39	Kooperatifler
13	Uşak Belediyesi	40	TEDAŞ
14	İlçe Belediyeleri	41	Osmangazi EDAŞ
15	Kaymakamlıklar	42	UDAŞ
16	Muhtarlıklar	43	Kamu İhale Kurumu
17	Vatandaşlar	44	Türkiye İş Kurumu
18	Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü	45	Türkiye İstatistik Kurumu
19	Orman İşletme Müdürlüğü	46	İl Müftülüğü
20	Çevre ve Orman İl Orman Müdürlüğü	47	İl Telekom Müdürlüğü
21	Karayolları Bölge Müdürlüğü	48	Zafer Kalkınma Ajansı
22	İl Emniyet Müdürlüğü	49	AB Bakanlığı
23	İl Jandarma Komutanlığı	50	Vakıflar Bölge Müdürlüğü
24	Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü	51	Kültür Varlıklarını Koruma Bölge
25	Uşak Ticaret Borsası	52	Röleve ve Anıtlar Müdürlüğü
26	Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğü	53	Amatör Spor Kulüpleri
27	Defterdarlık	54	DSİ

Kaynak: Uşak İl Özel İdaresi Stratejik Plan, 2015-2019

Dış paydaşlar kapsamında katılım sürecinin geniş bir tabana yayılması için kentte bulunan hemen hemen tüm kamu kurum ve kuruluşları paydaş olarak kabul edilmiştir.

Tablo 9: Öncelikli Paydaşlar

S.NO	PAYDAŞ ADI	PAYDAŞ TÜRÜ
1	Vali	İç Paydaş
2	İl Genel Meclisi	İç Paydaş
3	İl Encümeni	İç Paydaş
4	İl Özel İdaresi Birim Müdürlükleri	İç Paydaş
5	İlçe Özel İdare Müdürlükleri	İç Paydaş
6	Çalışanlar	İç Paydaş
7	Kaymakamlıklar	Dış Paydaş
8	Belediyeler	Dış Paydaş
9	Köy Muhtarlıkları	Dış Paydaş
10	Köylere Hizmet Götürme Birlikleri	Dış Paydaş
11	İl Milli Eğitim Müdürlüğü	Dış Paydaş
12	İl Sağlık Müdürlüğü	Dış Paydaş
13	Halk Sağlığı Müdürlüğü	Dış Paydaş
14	Kamu Hastaneler Birliği Genel Sekreterliği	Dış Paydaş
15	Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü	Dış Paydaş
16	İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Dış Paydaş
17	Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü	Dış Paydaş
18	İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü	Dış Paydaş
19	İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü	Dış Paydaş
20	Zafer Kalkınma Ajansı	Dış Paydaş
21	Sivil Toplum Örgütleri	Dış Paydaş
22	Vatandaşlar	Yararlanıcılar

Kaynak: Uşak İl Özel İdaresi Stratejik Plan, 2015-2019

Uşak İl Özel İdaresi Tarafından hazırlanan stratejik planın hedefler başlığı altında belirlenen

ilk hedef katılımcı olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda hedefler (Uşak İl Özel İdaresi Stratejik Plan, 2015-2019):

Stratejik amaç 1: İnsan sağlığına öncelik veren, çevreyle uyumlu, sürdürülebilir bir kırsal kalkınmanın gerçekleşmesi için; kırsal altyapıyı **katılımcı** bir yaklaşımla geliştirmek. Konu ile yapılması olanlar hedefler ise:

1. Plan dönemi boyunca köylerimizin tamamında içme ve kullanma suyunun sağlıklı hale getirilmesi.
2. Çevre sağlığı açısından risk taşıyan köylerin kanalizasyon şebekelerine ve atık su tesislerinin tamamlanması çalışmalarının, öncelikli olarak yapılması.
3. Kırsal alanlarda daha yaşanılabilir bir çevreye ulaşmak için çevre kirliliğini önleyici tedbirlerin alınması, çevrenin korunması ve sosyal altyapının geliştirilmesi.
4. Kırsal kesimde yaşayan vatandaşlarımıza yönelik ulaşım ve trafik konusunda sağlıklı ve kalıcı çözümler planlamak ve uygulamak için yol bakım ve onarım, stabilize kaplama, asfalt kaplama ve alt yapı iyileştirme çalışmalarının tamamlanması.
5. İdaremiz görev alanına giren çalışmalarda gerek duyulması halinde kamulaştırma çalışmalarının yürütülmesi.
6. Köylere Hizmet Götürme Birliği ve Köylere Yardım Yönetmelikleri doğrultusunda yapılacak yardımlara esas projelerin hazırlanması ve yardım yapılması.
7. Hizmet alanımızdaki kırsal bölgelerin kalkınması için Avrupa Birliği ve Kalkınma Ajansları tarafından duyurusu yapılan ulusal hibe ve fonlara yönelik proje hazırlanarak uygulanması.

4.Sonuç

Katılımcı bütçelemenin başarılı olabilmesi için uygulandığı ülkede yerel yönetimlerin merkezi yönetimler karşısında belli ölçülerde idari ve mali açıdan bağımsız hareket edebilmeleri gerekmektedir. Türkiye katılımcı bütçeleme konusunda henüz emekleme aşamasında olmakla birlikte, belediyelerimizin katılımcı bütçelemenin uygulanması konusunda istekli olduğu görülmektedir. Fakat, katı merkezîyetçi yapımız ve sahip olduğumuz politik kültürümüz, katılımcı bütçelemenin etkili bir şekilde uygulanması noktasında ciddi sorunlar yaratmaktadır. 2000’li yılların başında belediyeler bünyesinde kurulmaya başlanan kent konseyleri, katılımcı bütçelemenin ülkemizde etkili bir şekilde uygulanması için oldukça önemli bir fırsat yaratmaktadır. Mevcut mevzuatta kent konseylerinin sadece danışma ve forum niteliğinde olması, aldığı kararların belediye yönetimi nezdinde bir bağlayıcılığının olmaması, kent konseyleri içinde katılımcı bütçe uygulamasının hayata geçirilmesini zorlaştıran bir faktördür. Bu nedenle, gerek yerel yönetim sistemimizin daha demokratik bir yapıya kavuşması, gerekse de yerel yönetimlerde kullanılan kamu kaynaklarının etkinliğinin artırılması için kent konseylerinin katılımcı bütçeleme yapabilecek mevzuat değişikliğine ihtiyacı vardır (Yalçın, 2015: 327). Diğer yandan mevcut kent konseylerinin katılımcıların kimlerden oluşacağı ve alınan kararların niteliği ile bağlayıcılığı başka bir tartışma konusunu oluşturur. Türkiye’de

katılımcı bütçeleme sürecinin henüz emekleme aşamasında olduğunu kabul etmekle birlikte 2000’li yıllar içinde kaydedilen ilerlemenin küçümsenmemesi gerekmektedir. Daha ileri adımlar atılabilmesi adına mevzuattaki mevcut eksiklikler ve handikaplar aşılmalı, özellikle en küçük toplumsal yönetim birimleri olan köylerde, mahallelerde ve belediyelerde katılımcı süreçlerin deneyimlenmesi için uygun iklim yaratılmalıdır.

Kaynakça

- Arslan, A. (2016). Yerel Yönetimlerde İyi Yönetişim Aracı Olarak Katılımcı Bütçeleme: Belediyeler İçin Bir Model Önerisi. T.C. Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi. Manisa.
- Bilge,S. (2010) Bütçelemeye Yeni Bir Yaklaşım: Katılımcı Bütçeleme. Finans Politik & Ekonomik Yorumlar 2010 Cilt: 47 Sayı:542
http://www.ekonomikyorumlar.com.tr/dergiler/makaleler/542/Sayi_542_Makale_04.pdf
- Bozkurt, Y. (2014). Participatory Budgeting : A Significant Contribution To Participatory Democracy. Environment & Urbanization. 16 (1): 27-46.
- Çetinkaya, Ö. ve Korlu, R. K. (2012). Yerel Demokrasinin Sağlanmasında Katılımcılık Süreci ve Kent Konseylerinin Rolü. Maliye Dergisi. (163): 95-117.
- Deniz, T. (2013). Kentleşme, yerel Gündem 21 ve Kent Konseyleri. International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume. 8 (12): 391-402, Ankara.
- Emrealp, S. (2005). Yerel Gündem 21 Uygulamalarına Yönelik Kolaylaştırıcı Bilgiler Elkitabı. İstanbul: IULA-EMME (UCLG-MEWA) Yayını.
- Ergen, 2012: 328-329 Ergen, Z., (2012). Yönetimden Yönetişime: Katılımcı Bütçeleme Modeli. Maliye Dergisi, sayı 163, Temmuz-Aralık, 316-334.
<http://www.antalyakentkonseyi.org.tr>, Erişim tarihi: 10.02.2016
http://www.duyguguncesi.net/sunular/KaDeO_1_3.pdf, Erişim tarihi: 11.10.2016
http://www.tbb.gov.tr/storage/catalogs/TUSELOG_summary_TR.pdf, Erişim tarihi: 11.10.2016
<http://www.tepav.org.tr/tr/proje/s/74>, Erişim tarihi: 11.10.2016
- Kentleşme Şurası, (2009).
- Şahin, S., Z.(2009). ODTÜ Mezunlar Derneği Nisan 2009
http://www.odtumd.org.tr/etkinlik/2009/04/ankaramizcin/katilimci_ornekler_dr_savas_zaffer_sahin.pdf
- TEPAV, (2007a). Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı. İyi Yönetişim için Örnek Bir Model: Katılımcı Bütçeleme.
http://www.tepav.org.tr/upload/files/1271229711r9770.Iyi_Yonetisim_Icin_Ornek_Bir_Model_Katilimci_Butceleme.pdf
- TEPAV, (2007b). Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı. Yerel Yönetim Reformuna Destek Projesi.
http://www.tepav.org.tr/upload/files/haber/1281429372-7.Yerel_Yonetim_Reformuna_Destek_Projesi.pdf
- Turan, M., Güler, S. & Güler, M. Belediye Yönetimine Katılım Bakımından Stratejik Planların Değerlendirilmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler

-
- Fakültesi Dergisi Y.2013, C.18, S.2, s.241-267.
- Tuselog, (2011-2015). Türk-İsveç Yerel Yönetimler Ortaklığı Programı.
http://projects.sklinternational.se/tuselog/files/2013/07/Tuselog_Program-Teklifi_TR.pdf
- Uşak İl Özel İdaresi Stratejik Plan,(2015-2019).
- Uysal, A. B., (2013). Katılımcı Senaryo Tekniği Yardımıyla Tarihi Kentsel Alan İçin İyileştirme Stratejisinin Belirlenmesi. ODTÜ Journal of Faculty Architecture, 30(2), 137-162. Doi: 10.4305/METO.JFA.2013.2.1
- Vatandaş Katılımını Artırma Rehberi, (2009).
- Yalçın, A., Z. (2015). Yerel Yönetimlerde Katılımcı Bütçeleme. Yönetim ve Ekonomi. Cilt:22 Sayı:2. Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. MANİSA .

Copyrights

Copyright for this article is retained by the author(s), with first publication rights granted to the journal.

This is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution license (<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/>).

Türkiye Ekonomisinde Gelir Dağılımı Sorunu

A. Naci Doğrul¹

Received: February 1, 2017

Accepted: May 20, 2017

Online Published: June 15, 2017

Özet

Ülkelerdeki ekonomik büyüme ve gelir artışı nüfus grupları arasında eşit oranda paylaşılmamaktadır. Gelir dağılımından düşük pay alanların oranındaki artış, ülkenin gelişme sürecinde sağlık, eğitim, beslenme ve barınma gibi temel hizmetlerden yararlananları ve buna bağlı ülke gelişimini olumsuz etkilemektedir. Bu çalışmada, TÜİK tarafından hazırlanan “Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırmaları” verileri kullanılarak yıllar içinde Türkiye’de gelir dağılımı karşılaştırmalı analizi yapılmıştır. 1960’lı yıllardan başlayan istatistiki gelir dağılımı verileri, gelir eşitsizliğinde bir iyileşmeyi gösterse bile, en yüksek ve en düşük gelir grupları arasındaki büyük uçurum devam etmektedir. Bu durum gelir eşitsizliğini gidermeye yönelik sosyal politikaların yetersizliğini de göstermektedir. Araştırmada kullanılan veri setinin kapsadığı dönemin içinde kalan 2008 Global krizinin bu eşitsizlik üzerindeki etkisi de gözlenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gelir Dağılımı, %20’lik nüfus dilimleri, Gelir Eşitsizliği, Fonksiyonel Gelir Dağılımı

JEL Sınıflandırması: B41, D31, I32, J31

Income Distribution Problem in Turkish Economy

Abstract

Income and economic growth has not been shared equally by population sub-groups in a lot of countries. Increase in low income groups will effect beneficiaries for country’s basic services such as health, education, food and housing. These will also affect country’s development effort negatively. In this study, a comparative analysis has done for annual income distribution differences in Turkey by using “Income and Living Conditions Survey” collected by Turkish Statistical Agency. Even though statistical data, started from 1960’s, shows that income inequality has been getting better off over time, the gap between the highest income quintile and the lowest income quintile are still very big. 2008 global crisis, which covers time period of the study, has been reflected worsening effect on country’s income inequality.

Keywords: Income distribution, 20% of population quintiles, Income Inequality, Functional Income distribution.

JEL Classification: B41, D31, I32, J31

¹ Yrd. Doç. Dr., Dumlupınar Üniversitesi Kütahya Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Germiyan Kampüsü, naci.dogrul@dpu.edu.tr

1. Giriş

İktisat politikalarının başlı amaçlarından birisi toplum içindeki bütün bireylerin ve sınıfların refah düzeylerini yükseltmektir. Ülke ekonomisi büyürken, ekonomik karakterlerin refah düzeyinde meydana gelen değişimleri analiz etmenin en uygun yolu, günümüzde, gelir dağılımlarında meydana gelen veri değişimlerini izlemektir. Ekonomi literatüründe gelir dağılımı, bir ülke ekonomisinde elde edilen toplam milli gelirin o ülke vatandaşları arasında nasıl paylaşıldığını göstermektedir.

Gelir ve gelir dağılımı ekonomi teorisi ve ekonomi politikası ile uğraşan araştırmacılar için uzun süredir, başlıca araştırma konularından birisi olmuştur (Solow (1956), Mankiw-Romer-Weil (1992)). Sanayi devrimi dünya ekonomilerinde sadece üretim ve tüketimi değil aynı zamanda ülkeler arasında ve ülkelerin kendi içlerindeki gelir dağılımını da ücretli kesimin aleyhinde değiştirmiştir. Smith ve Ricardo gibi Klasik iktisatçılar yaşadıkları dönemde gelir dağılımı denilince, daha çok üretim faktörleri olan emek, toprak ve sermayenin kendi aralarında nasıl paylaştığı üzerinde fikir yürütmüşlerdir. Buna karşılık modern dönem iktisatçıları, üretim faktörleri arasındaki gelir paylaşımının yanında gelirin bireyler ve hane halkı arasındaki paylaşımları üzerinde de durmaktadırlar. Son dönemde iktisatçıların en fazla çalıştıkları konulardan birisi de, ekonomik büyüme ve gelir dağılımı dengesizlikleridir. Özellikle 2. Dünya Savaşı sonrası dönemde (Solow (1956) Arrow (1962) Romer (1986) vb.) iktisatçılar gelir eşitsizliği ve yoksulluğun ekonomik büyüme ile birlikte çözüleceğini varsaymışlardır.

Ekonomik büyümenin başarılı bir şekilde gerçekleştiği ülkelerde, artan refah ve milli gelir artışından toplumun tamamının yararlanabilmesi, söz konusu ülkede toplumsal barışın devamlılığı açısından oldukça önemlidir. Gelir dağılımından daha düşük pay alan nüfus kesimlerinin çoğunlukta olması durumunda, bu kesimdeki insanların temel hizmetler olan eğitim, sağlık, beslenme ve barınma imkânlarından daha az faydalanmasına neden olacaktır. Böyle bir durumda, ülkenin gelişiminde oldukça önemli yeri olan insan sermayesi olumsuz etkilenecek ve ülke ekonomisinin uzun dönem gelişimi engellenecektir.

Dünya Bankası istatistiklerinin de gösterdiği gibi, liberal görüşün hakim olmasıyla birlikte Türkiye’de ekonomik büyüme hızlanmış, kişi başına düşen milli gelir 1980 yılında 1,560\$ seviyesinden 2016 yılında 10,787\$ seviyesine hızla yükselmiştir. Bu çalışmada müteakip bölümde gelir ve dağılımı ve gelir dağılımı türleri üzerinde durulacak, daha sonra tarihsel perspektiften Türkiye’de gelir dağılımı analiz edilecektir. Üçüncü bölümde ilgili literatürde dikkate alınarak gelir dağılımı eşitsizliğinin iyileştirilmesine yönelik önerilerde bulunulacak ve çalışma sonu bölümü ile tamamlanacaktır.

2. Gelir Dağılımı ve Gelir Dağılımı Türleri

Gelir dağılımı, bir ekonomide belirli bir sürede yaratılan ulusal gelirin, o ekonomideki bireyler, gruplar ve üretim faktörleri arasındaki paylaşımı olarak tanımlanabilir (Çalışkan, 2010, s.92). Bu bağlamda farklı ekonomileri sadece kişi başına düşen milli gelir üzerinden karşılaştırmak yeterli olmayacaktır. Bunun yanında, yaratılan gelirin ekonomiyi yaratan kişiler arasında nasıl dağıldığını, hane halklarının eline geçen gelirlerde ne kadarlık bir eşitsizlik

bulunduğunu da incelemek gerekmektedir. Gelir dağılımı hakkındaki araştırmaların amacı ülkelerde gelir farklılıklarının ortaya çıkardığı ekonomik ve sosyal sonuçları ortaya koymaktır. Ekonomide elde edilen gelirin tüketim ve yatırıma ayrılacak kısımlarının belirlenmesine geliri elde edenler karar verdiğine göre, gelir dağılımı ile yatırımlar ve tüketim arasında doğrudan bir ilişki vardır. Bu nedenle, gelir dağılımı bozuk olan ülkelerde düşük eğitim, kötü beslenme, çevre sorunları ve kötü sağlık koşulları gibi sorunlarla çevrelenmiş büyük sosyal çalkantı ve problemler baş gösterecektir (Weede, 1997, s. 125). Gelir dağılımı aynı zamanda kamu hizmetlerinin dağılımına da etki etmektedir. Haberleşme, sağlık, eğitim, sosyal güvenlik, ulaştırma gibi kamu hizmetlerinin yaygınlığı ve kişilerin bunlardan kolayca yararlanma oranı, gelir dağılımı üzerinde de etkilidir (Kuştepe, 2004, s.58).

Gelir dağılımını belirleyen faktörlerin başında üretim araçları mülkiyetinin dağılımı gelir. Sanayileşme sonrası dönemde dünyada bütün toplumlarda mülkiyetin sermayedar sınıfta toplanması ücret karşılığı çalışan işçi sınıfının milli gelirden aldığı payın azalmasına neden olmuştur (Kubar, 2011, s.228). Ülkenin gelişmişlik düzeyi, ekonomik yapısı, maliye politikası, eğitimde fırsat eşitliği, nüfusun sınıfsal ve sektörel dağılımı, işgücü piyasasındaki örgütlenme düzeyi gibi etkenler de gelir dağılımının belirlenmesinde etkilidir (Çalışkan, 2010, s.95).

Ticaret ve teknolojiye değişim işgücüne olan talepte az vasıflı bireylerden çok iyi eğitilmiş olanlara veya belirli becerilere sahip olanlara doğru kaydırmıştır. Bu durum çalışan bireyler arasında ücret farkının açılmasına neden olmaktadır (Levy, 2017).

Demokratik ülkelerde siyasi iktidarlar seçim dönemlerinde belirli kesimlere, gruplara veya bölgelere hedefleyen gelir transferlerinde bulunmaları gelir dağılımını etkiler. Kamu yatırımlarında bölgesel veya sektörel dağılımı, kentlerde sürekli olarak tekrarlanan imar afları, belirli aralıklarla çıkartılan vergi afları gelir dağılımı üzerinde etkili olan değişkenler arasındadır. 1980'lerden itibaren yaşanan telekomünikasyon ve ulaştırma imkanlarındaki genişleme, artan sayıdaki bireylerin yerel pazarlar yerine ulusal ve uluslararası pazarları hedefleyen üretime yönlendirmiştir. Bu şekilde daha büyük pazarlara yönelik üretim bireylerin ve firmaların gelirlerinde artışa neden olmaktadır.

Son yıllarda dünyanın gelişmiş pek çok ülkesinde ve son yıllarda Türkiye'de de yaşanan dış göç işgücü arzında büyük ve ani artışa neden olmaktadır. Her ne kadar bu tür işgücünün büyük çoğunluğunu düşük eğitim ve beceriye sahip bireyler oluştursa da, bu durum düşük ücretli işlerdeki rekabeti arttırmış ve ücret gelirlerindeki eşitsizlik daha da büyümüştür.

Gelir dağılımını etkileyen en önemli faktörlerden bir diğeri işsizliktir. Küreselleşen dünyada mal hareketlerinin serbestleşmesi ile işgücü yoğun üretim yapan firmaların emeğin ucuz olduğu uzak doğu ülkelerine taşınması sonucu gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde işsizlik ve yoksulluk artmıştır. Bütün toplumlarda işsiz kalan kitleler ülkenin en yoksul bireylerini oluştururlar (Çalışkan, 2010, s. 97).

Yukarıda belirtilen gelir dağılımı yöntemlerinin hepsini amacı ülkedeki gelir farklılıklarını nedenleri ile analiz ederek politika yapıcılara bir çözüm yolu sunabilmektir. Araştırmacıların, son dönem araştırmalarında üzerinde fazlaca durdukları bir konu, en yüksek gelir elde eden

nüfus grupları ile en düşük gelir elde edenler arasındaki farklılıklardır. Bunun yanında, üretim faktörlerinin üretime katılması sonucu üretimden aldıkları paylar diğer bir üzerinde durulan gelir dağılımı araştırması konusudur. Bu araştırmaların gösterdiğine göre gelir dağılımının başlıca dört türü bulunmaktadır.

2.1. Fonksiyonel Gelir Dağılımı

Emek, sermaye ve topraktan oluşan üç temel üretim faktörünün milli gelirden aldığı payları inceleyen bir gelir dağılımı türüdür (Aktan ve Vural, 2002, s.3). Burada üzerinde durulan milli gelirin ücret, faiz, rant ve kâr gelirleri arasındaki dağılımıdır. Bu dağılım, bize farklı üretim fonksiyonlarına bağlı olarak düşen payın nasıl belirlendiğini gösterecektir.

Fonksiyonel gelir dağılımı araştırmaları milli gelirin içinde özellikle ücret ve ücret dışı gelirin aldıkları payın belirlenmesini sağlayacaktır. Bu paylaşımın üzerinde durulmasının nedeni, bir ülkede nüfusun büyük çoğunluğunu oluşturan “bağımlı kitlenin” ana gelir kaynağı emek geliri, buna karşılık nüfusun oran olarak düşük kesimini oluşturan yüksek gelirli kesiminin ise ana geliri emek dışı gelirdir. Bu nedenle bir ülkedeki sosyal sınıflar arasındaki farkları ortaya koymak açısından en uygun gelir dağılımı türü fonksiyonel gelir dağılımıdır. Milli gelirin maaş, ücret ve yevmiye; müteşebbis ve mülk gelirleri sıralanarak fonksiyonel gelir dağılımı analizi yapılmaktadır.

2.2. Kişisel Gelir Dağılımı

Milli geliri yaratan kişiler veya haneler arasında nasıl dağıldığını inceleyen gelir dağılımı türüdür. Bu dağılımda kişiler eşit olarak düşünülür ve sosyal sınıf farklılıkları dikkate alınmaz. Neo-Klasik teorelinin geliştirdiği refah ekonomisinin doğmasını sağlayan gelir vergisi kavramının uygulanıp geliştirdiği bir daha yeni bir kavramdır. Kişisel gelir dağılımında, fonksiyonel gelir dağılımındaki gibi üretim faktörleri değil, kişilerin milli gelirden aldıkları pay ve bunun büyüklüğü üzerinde durulur.

Bir ülkedeki nüfusun elde edilen milli gelire bölünmesi ile bulunan kişi başına düşen milli gelir kavramı bu dağılıma ait bir ölçüdür. Bu ölçütte, nüfus en düşükten en yüksek gelir elde edenlere doğru sıralanarak beş eşit gruba ayrılır, her gruba ait milli gelir belirlenir. %20’lik gruplara ayrılan nüfusun toplam milli gelirden aldığı payın yüzdesi hesaplanır. Her %20’lik nüfus grubu toplam milli gelirin %20’si veya yakınında bir pay alıyorsa veya en yüksek gelirli %20 ile en düşük gelirli %20 arasında büyük bir fark yoksa gelir dağılımında bir eşitlik söz konusu demektir. Gruplar arasında büyük bir gelir farklılığı gelir dağılımındaki eşitsizliği göstermektedir.

Kişisel gelir dağılımında “adil bir gelir dağılımı”, ülkedeki bütün bireylerin marjinal gelirlerinden elde ettiği faydaların birbirlerine eşit olduğu durumda gerçekleşecektir. Buna karşılık, marjinal faydanın ölçülmesi mümkün olmadığından, kişisel gelir dağılımında “adil bir gelir dağılımı” beklenen faydaların gerçekleştirilmesi ile oluşacaktır (Eker vd, 1994, s. 54).

Kişisel gelirin “adil” dağılabilmesi:

- a) Kişiler arasında büyük eşitsizliğin ve refah farklılığının ortadan kalkması ile sosyal barışın sağlanması,
- b) Fırsat eşitliğinin sağlanması ile bireylerin tümüne yetenekle ilgili olmayan ve başlangıçtaki eşitsizliğin ortadan kalkmasını sağlanması,
- c) Ailelerin tasarruf ve tüketim bileşenleri gelirlerin büyüklüğüne göre belirlendiğinden, tüketim ve tasarruf hacminin istikrarının sağlanması,
- d) Gelir seviyesi farklı sosyal sınıflar arası gelir transferi ile düşük bir sosyal maliyet ve yüksek bir sosyal faydanın oluşturulması,

ile mümkün olacaktır (Olalı,1994 ve Karaman, 1987).

2.3. Sektörel Gelir Dağılımı

Bir ekonomide yaratılan toplam milli gelirin, ekonomik faaliyet kollarına göre dağılımını ifade etmektedir. Bu nedenle tarım, sanayi, ticaret ve hizmet gibi sektörlerin ülkedeki milli gelirden aldıkları payları, bu payların dağılımındaki zaman içindeki değişimler ve bu değişimin uzun dönemdeki seyrini sektörel gelir dağılımı analizi ortaya koymaktadır.

Bir ülkenin ekonomik gelişim sürecinde hangi sektörlerin lehinde veya aleyhinde değişimin yaşandığı gözlemlenebilir. Bu güne kadar dünya genelinde gelişmişlik seviyesini yükselten ülkelerde de gözlemlendiği üzere, ülke geliştikçe sanayi ve özellikle hizmetler sektörünün aldığı pay artarken, tarımın payı giderek azalmaktadır.

2.4. Bölgesel (Coğrafi) Gelir Dağılımı

Bir ülkede farklı coğrafik özelliklere sahip bölgeler arasında gelir farklılığını incelemek amacıyla kullanılır. Bölgesel farklılık nedenlerini ve çözüm önerilerini görebilmek açısından oldukça başarılı bir gelir dağılımı analiz yöntemidir. Dünya genelinde gelişmiş ve gelişmekte olan bütün ülkelerde bölgesel gelir ve gelişmişlik farklılıkları vardır. Ancak bu farklılık, gelişmiş ülkelerde gelişmekte olan ülkelere göre daha azdır. Bölgeler arasındaki gelir farklılıklarını analiz eden bu dağılım, bu farklılıkları gidermek için uygulanabilecek politikaların belirlenmesinde dikkate alınması gereken önemli bir veri seti sunmaktadır.

2.5. Yeniden Gelir Dağılımı

Ekonomi literatüründe pek çok kavramda olduğu gibi, İngilizce “redistribution” karşılığı yeniden bölüşüm veya ikincil bölüşüm teriminden türetilmiş bir gelir dağılımı analiz yöntemidir. Bu yöntemde temel varsayım, devletin ekonomide aldığı her karar veya yaptığı harcama, o ekonomideki gelir dağılımına bir müdahaledir (Çalışkan, 2010, s. 94). Yani devlet vergi veya harçlar yoluyla gelir elde ederken kamu harcamaları vasıtasıyla bunu ekonomiye geri verir. Bunun sonucu gelirin tekrar dağılımını gerçekleştirir. Bu sayede tarımsal, sektörel veya bölgesel destekler, asgari ücretin belirlenmesi, yeni vergiler veya vergi oranlarındaki değişim, kamu harcamalarında miktar ve bileşen değişiklikleri yoluyla gelir dağılımını, özellikle dezavantajlı gelir gruplarını gözetken politikalarla, yeniden düzenleyebilir ve bu yolla bundan

önce bahsettiğimiz gelir dağılımı analizlerinde görülen farklılıkları azaltabilir hatta ortadan kaldırabilir.

3. Türkiye’de Gelir Dağılımı

3.1. Fonksiyonel Gelir Dağılımı

Türkiye’de 1980 ve 1995 yılları arasında dönemdeki fonksiyonel gelir dağılımı Tablo 1 ve Şekil 1’de sunulmuştur. Bu dönemde maaş ve ücretlerde zaman zaman iniş ve çıkışların yaşandığı gözlemlenmektedir. Sadece başlangıç yılı 1980 ve bitiş yılı 1995 değerlerine bakılacak olursa %25,24 ile %23,08 gibi büyük bir değişimin olmadığı yanılgısı oluşabilir. Ama aradaki yıllara bakılacak olursa başka hiçbir gelir grubunda olmayan dalgalanma (en düşük %17,02 ile 1986 yılı, en yüksek ise %35,37 ile 1993 yılında) olduğu gözlemlenir. Bu da bize söz konusu dönemde Türkiye ekonomisindeki siyasi ve ekonomik değişimlerin ücretli çalışan kesim üzerindeki etkisinin daha yüksek olduğunu göstermektedir.

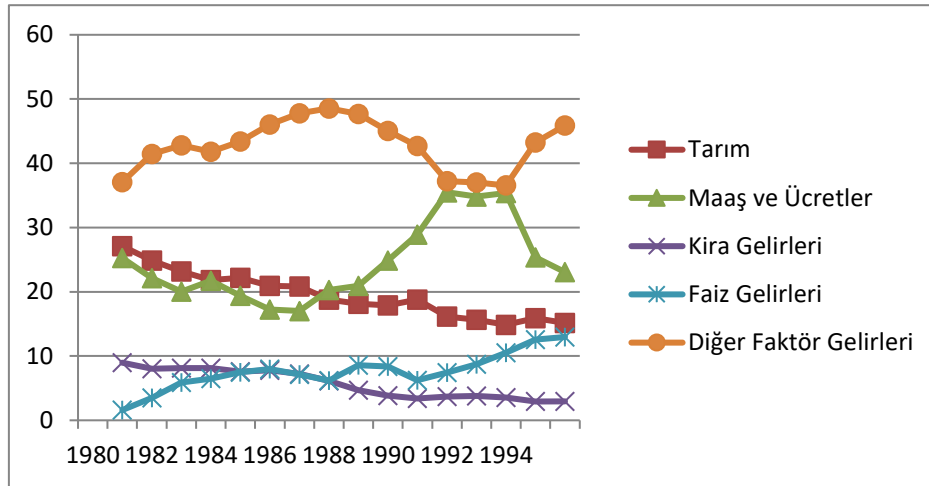
Tablo 1: Fonksiyonel Gelir Dağılımı (1980–1995 Dönemi)

Yıllar	Toplam	Tarım	Maaş ve Ücretler	Kira Gelirleri	Faiz Gelirleri	Diğer Faktör Gelirleri
1980	100	27,10	25,24	8,97	1,60	37,09
1981	100	24,89	22,14	8,04	3,48	41,44
1982	100	23,16	20,01	8,13	5,89	42,81
1983	100	21,84	21,74	8,15	6,49	41,78
1984	100	22,18	19,40	7,56	7,46	43,41
1985	100	20,92	17,26	7,78	7,98	46,06
1986	100	20,81	17,02	7,24	7,13	47,79
1987	100	18,81	20,26	6,16	6,21	48,55
1988	100	18,14	20,91	4,70	8,58	47,67
1989	100	17,87	24,86	3,87	8,37	45,02
1990	100	18,78	28,91	3,38	6,24	42,69
1991	100	16,13	35,49	3,72	7,41	37,24
1992	100	15,65	34,82	3,80	8,72	37,02
1993	100	14,87	35,37	3,55	10,54	36,55
1994	100	15,90	25,38	2,93	12,58	43,27
1995	100	15,17	23,08	2,94	12,97	45,87

Kaynak: Dansuk, E., 1997.

Şekil 1’de gelir gruplarının yıllar itibariyle değişimleri verilmiştir. Şekil 1’de gözlemlendiği gibi 1980’li yıllardan itibaren tarım ve kira gelirleri sürekli olarak azalırken maaş ve ücretler ve faiz gelirleri düzenli olarak yükselmiştir.

Şekil 1: 1980 – 1995 Arasında Türkiye’de Fonksiyonel Gelir Dağılımı

Tablo 1’ ve Grafik 1’de net bir şekilde görüldüğü gibi Mülk geliri olarak da toplayabileceğimiz Gayrimenkul ve Menkul gelirleri yıldan yıla giderek oran olarak azalmıştır. Mülk gelirlerinin yükseldiği tek yıl 2008 Global krizinin ertesinde 2009 yılında hafif de olsa bir artış görülmektedir.

2002–2015 dönemi kapsayan fonksiyonel gelir dağılımı ise Tablo 2’de sunulmuştur. Tablo 2 ‘deki değerlere genel olarak bakıldığında önceki döneme göre (1980–1995) büyük dalgalanma gösteren bir gelir grubuna rastlamıyoruz. Hatta gelir gruplarında istikrarlı bir değişim olduğunu görebiliyoruz.

Tablo 2: Türkiye’de Fonksiyonel Gelir Dağılımı 2002–2015

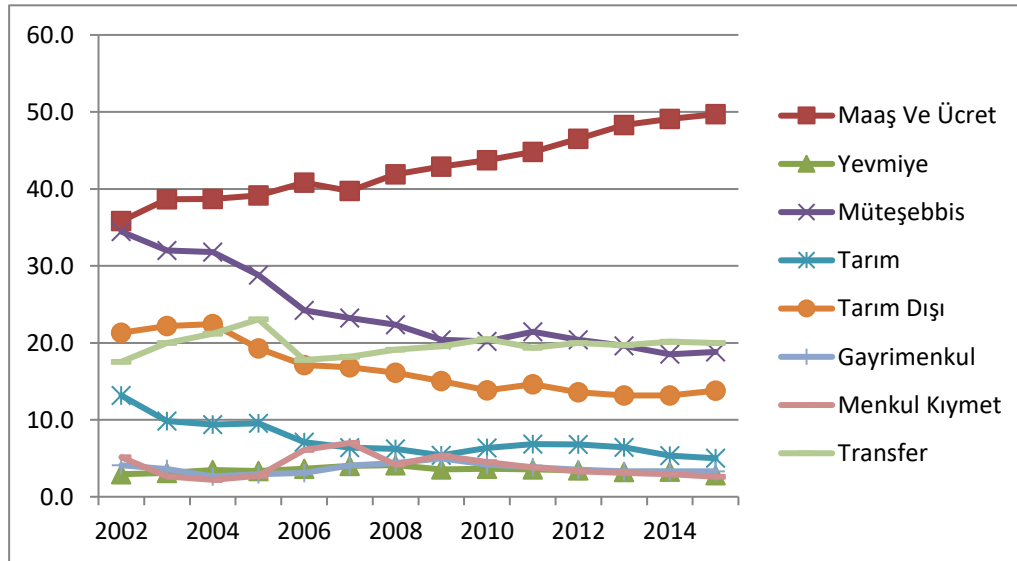
Yıllar	Maaş Ve Ücret	Yevmiye	Müteşebbis	Tarım	Tarım Dışı	Gayrimenkul	Menkul Kıymet	Transfer
2002	35,8	2,9	34,5	13,2	21,3	4,1	5,1	17,5
2003	38,7	3,1	32,0	9,8	22,2	3,6	2,6	20,0
2004	38,7	3,5	31,8	9,4	22,4	2,7	2,2	21,2
2005	39,2	3,3	28,8	9,5	19,3	2,9	2,7	23,0
2006	40,8	3,7	24,2	7,1	17,1	3,1	6,1	17,8
2007	39,7	4,0	23,2	6,4	16,8	4,1	7,0	18,2
2008	41,9	4,1	22,4	6,2	16,1	4,4	4,2	19,1
2009	42,9	3,5	20,4	5,4	15,0	5,0	5,3	19,6
2010	43,7	3,6	20,2	6,3	13,8	4,2	4,5	20,5
2011	44,8	3,6	21,4	6,8	14,6	3,9	3,8	19,4
2012	46,5	3,4	20,4	6,8	13,6	3,5	3,3	20,0
2013	48,3	3,2	19,6	6,4	13,2	3,3	3,1	19,7
2014	49,1	3,3	18,5	5,3	13,2	3,3	2,9	20,1
2015	49,7	2,8	18,8	5,0	13,8	3,3	2,6	20,0

Kaynak: TÜİK; Hane Halkı Bütçe Anketleri ve Gelir ve Yaşam Araştırmaları

2002–2015 yılları arasındaki dönemde Türkiye’de yıllar itibariyle maaş ve ücretler grubunda istikrarlı bir artış eğilimi gözlenmektedir. 2002 de %35,8 olan pay oldukça düzenli bir çizgide artarak 2015 yılında %49,7’ye yükselmiştir. Bu dönemde maaş ve ücretlerde 1980–1995 dönemindeki gibi büyük değişimin yaşanmaması gelir dağılımında sabit gelirli kesim için bir düzelme eğilimini göstermektedir. Bu dönemin Cumhuriyet tarihinin en büyük ekonomik krizi olan 2001 krizi sonrasına ve 2008 küresel krizine karşılık geldiği düşünülürse, gelir dağılımı eşitliği açısından sabit gelirli (emeğini satan) kesim açısından iyi bir dönem olduğu söylenebilir. Tabi bu dönemde kamu ve özelde istihdam edilen ücret karşılığı çalışanların sayısının 2002’de 19,3 milyondan 2015’de 29 Milyona çıkmasını da (yaklaşık %50’lik bir artışı) göz önünde bulundurmak gerekir.

2002–2015 döneminde Girişimcilerin elde etmiş oldukları gelirin payı %34,5’den %18,8’e düşmüş olduğu görülmektedir. Girişimcilik gelirleri tarım ve tarım dışı girişimcilik alt gruplarından oluşmaktadır. 2015 yılında Girişimcilerin elde ettiği %18,8’lik gelir payının yaklaşık altıda biri (%5) Tarımsal faaliyet gelirinden, geri kalan(%13,8’lik) kısım ise tarım dışı girişimcilik faaliyetlerinden elde edilmiştir. Gerek Tarımsal gerekse tarım dışı girişimcilik gelirleri, tıpkı toplam girişimcilik gelir grubunda olduğu gibi yıllar içinde düzenli ve istikrarlı bir şekilde azalmıştır. 2002 yılında elde edilen toplam %34,5’lik Müteşebbis gelir payının %13,2’si tarımsal, %21,3’ü ise tarım dışı müteşebbis gelirinden elde ediliyordu. Bu oranlar 2015’de %18,8’lik bir girişim gelir payına kadar gerilemiştir.

Şekil 2: 2002–2015 Arasındaki Dönemde Türkiye’de Fonksiyonel Gelir Dağılımı Grafiği

Fonksiyonel gelir grupları arasında on dört yıllık dönemde payı artan bir diğer gelir grubu Transfer ödemeleri grubudur. Büyük bir oranı devletin emeklilik ödemelerinden oluşan bu grubun oranı, 2002’de %17,5 iken, çok büyük bir değişiklik göstermeden, 2015 yılında %20’ye yükselmiştir. Söz konusu dönemde emekli sayısındaki artış bu sonucun ana nedenini oluşturmaktadır. 2002 yılında 6,6 milyon olan emekli, dul ve yetim aylığı alanların sayısı, yaklaşık %62 oranında artarak, 2013 yılında 10,7 milyona yükselmiştir.

3.2. Kişisel Gelir Dağılımı

Kişisel gelir dağılımı analizlerinde büyük çoğunlukla veri kaynağı olarak gelir dağılımı anketleri kullanılmaktadır. Tablo 3’de hane halkı gelirini temel alan gelir dağılımı anketlerine dayanılarak Türkiye’de bireysel gelir dağılımını elde eden çalışmalardan 1968, 1973, 1987 ve 1994 yılları verileri alınmıştır. 1963 yılı verisi ise gelir vergisi beyanlarına dayanılarak elde edilmiştir. Tablo 3’deki verilerin elde edilmesinde kullanılan anketler 1987 ve 1994 için hane halkına uygulanırken diğer yıllarda bireylere uygulanmış ve eşdeğerlik ölçütleri yoluyla dönüştürülmüştür (TUSİAD, 2014, s. 64).

Tablo 3’e göre 1963 den 1994 e kadar geçen sürede Türkiye’de kişisel gelir dağılımında var olan eşitsizlik nispeten azalmıştır. 1963 yılında nüfusun en düşük gelirini elde eden %20’si toplam gelirin %4,5’ini elinde bulundururken, nüfusun en yüksek gelir elde eden %20’si toplam gelirin %57’sini kazanmaktadır. 1963 yılında Türkiye’deki en zengin grup en düşük gelir elde edenlerden 12,6 kat daha fazla kazanmaktadır.

En düşük gelir elde eden %20’lik grubun durumu 1987 yılına kadar giderek kötüleşmiştir. 1987 yılında bir düzelme ile hem en düşük gelir grubunun aldığı pay artmış hem de en yüksek gelir grubunun toplam gelirden aldığı pay azalmıştır. Tablo 3’de 1983 yılından sonraki gelir gruplarının toplam gelirden aldıkları pay değişiminin nedeni verilerin elde edilmesindeki farklılık olsa bile 1987 ve 1994 yıllarını karşılaştırmak bize önemli bir fikir verecektir. 1987’den 1994’e en düşük gelir elde eden %20’lik grubun toplam gelirden aldığı pay azalırken, en yüksek gelir kazanan %20’lik grubun aldığı pay artmıştır. 1987’de iki grup arasında 9,6 katlık bir fark varken, 1994’de bu fark 11,2 kata çıkmıştır. Bu durum, ilgili dönemde Türkiye’de kişisel gelir dağılımının eşitlikten daha da uzaklaştığını gösteriyor.

Tablo 3 yıllar içinde Gini katsayısının 1987’ye kadar azaldığını (1963’de 0,55 iken 1987’de 0,43 olmuştur.) daha sonra 1994’de tekrar yükseldiğini (0,49’a çıkmıştır.) göstermektedir.

Tablo 3: 1963–1994 Yılları Arasında Türkiye’de Kişisel Gelir Dağılımı

	İlk %20	İkinci %20	Üçüncü %20	Dördüncü %20	Son %20	Gini Katsayısı
1963	4,5	8,5	11,5	18,5	57,0	0,55
1968	3,0	7,0	10,0	20,0	60,0	0,56
1973	3,5	8,0	12,5	19,5	56,5	0,51
1978	2,9	7,4	13,0	22,1	54,7	0,51
1983	2,7	7,0	12,6	21,9	55,8	0,52
1987	5,2	9,6	14,1	21,2	49,9	0,43
1994	4,9	8,6	12,6	19,0	54,9	0,49

Kaynak: TUSİAD, 2000, s. 34.

Tablo 4'deki verilerin tamamı Türkiye İstatistik Kurumunun hazırlamış olduğu anketlerden elde edilmiştir. 2002-2005 yılları verileri Hane Halkı Bütçe Anketleri, 2006-2015 yılları verileri ise Gelir ve Yaşam Koşulları Anketleri ile elde edilmiştir. Gözlem biriminin ve veri kaynağındaki bu büyük değişim, her ne kadar arka arkaya gelen kesintisiz iki dönem olsa bile, doğru bir karşılaştırma yapmaya tam olanak sağlamlayabilir (Selim, Güncavdı ve Bayar, 2014, s. 65). Bu nedenle iki dönem ayrı ayrı analiz edilmesi daha doğru olacaktır.

2002-2005 döneminde en düşük gelir grubu (ilk %20) toplam gelirin %5,3'ü ile başlayıp 2005 yılında %6,1'a kadar gelirden aldığı payı arttırmıştır. En yüksek gelir grubu (son %20) ise %50,1'den başladığı toplam gelirden aldığı payı 2005 yılında %44,6'ya kadar düşmüştür. Aslında bu dönemde en yüksek gelir elde eden son %20 dışındaki bütün gelir gruplarında toplam gelirden aldıkları pay yükselmiştir. Bu durum, azda olsa yüksek gelir elde eden gruptan daha düşük gelir elde eden grupların tamamına yönelik bir aktarımı olduğunu göstermektedir. En yüksek gelir grubu ile en düşük gelir grubu arasındaki gelir farklılığı 2002'de 9,45 kat iken 2005'te bu oran 7,31 kata düşmüştür. 0,44 ile başlayan Gini katsayısı 2005'te 0,38'e düşerek söz konusu dönemde Türkiye'de gelir dağılımındaki eşitsizliğin azaldığı görülmektedir.

2006–2014 yılları arasındaki on yıllık dönemde en düşük gelir grubu toplam gelirin %5,1'ini, en yüksek gelir grubu ise toplam gelirin %48,4'ünü alırken 2015 yılında bu iki grup için toplam gelirden alınan paylar sırasıyla %6,1 ve %46,5 olmuştur. Diğer gelir gruplarına baktığımızda bu on yıllık dönemde oldukça küçük oranlarda değişim yaşanmıştır. Aslında son iki gelir grubu, yani en yüksek gelir elde eden iki grubun toplam gelirden aldıkları pay azalırken en düşük üç gelir grubunun (İlk, ikinci ve üçüncü %20'lik grup) toplam gelirden aldıkları paylar küçük miktarlarda da olsa artmıştır. Bu durumda, 2006-2015 döneminde Türkiye'deki gelir dağılımının eşitsiz dağılımının küçük bir oranda da olsa azaldığını söyleyebiliriz.

Tablo 4: 2002–2015 Yılları arası Türkiye'de Kişisel Gelir Dağılımı (%)

	Yüzde 20'lik gruplar					
Yıllar	İlk %20	İkinci %20	Üçüncü %20	Dördüncü %20	Son %20	Gini Katsayısı
2002	5,3	9,8	14,0	20,8	50,1	0,44
2003	6,0	10,3	14,5	20,9	48,3	0,42
2004	6,0	10,7	15,2	21,9	46,2	0,40
2005	6,1	11,1	15,8	22,6	44,4	0,38
2006	5,1	9,9	14,8	21,9	48,4	0,428
2007	5,8	10,6	15,2	21,5	46,9	0,406
2008	5,8	10,4	15,2	21,9	46,7	0,405
2009	5,6	10,3	15,1	21,5	47,6	0,415
2010	5,8	10,6	15,3	21,9	46,4	0,402
2011	5,8	10,6	15,2	21,7	46,7	0,404
2012	5,9	10,6	15,3	21,7	46,6	0,402

2013	6,1	10,7	15,2	21,4	46,6	0,400
2014	6,2	10,9	15,3	21,7	45,9	0,391
2015	6,1	10,7	15,2	21,5	46,5	0,397

Kaynak: TÜİK, Hane Halkı Bütçe Anketi 2002 – 2005, Gelir ve Yaşam Koşulları Anketleri 2006 – 2015.

Gini katsayısına baktığımızda 2006 yılında 0,428 olan değeri yıllar içinde çok küçük miktarlarda da olsa azalarak 2014 de en düşük (mutlak eşitliğe doğru) değeri olan 0,391 değerini aldığını 2015’de ise biraz yükselerek 0,397 olmuştur. Yine bu dönemde 2006 yılında en yüksek gelir grubu en düşük gelir grubunun 9,5 katı oranında kazanırken, bu oran 2015’de 7,6 kata düşmüştür. Özet olarak bu dönemde Türkiye ekonomisindeki kişisel gelir dağılımı eşitsizliği azalmakla birlikte hala gelir grupları arasındaki büyük gelir uçurumu varlığını devam ettirmektedir.

Tablo 5: 2006–2015 Yılları Arası Türkiye’de Gini Katsayısı

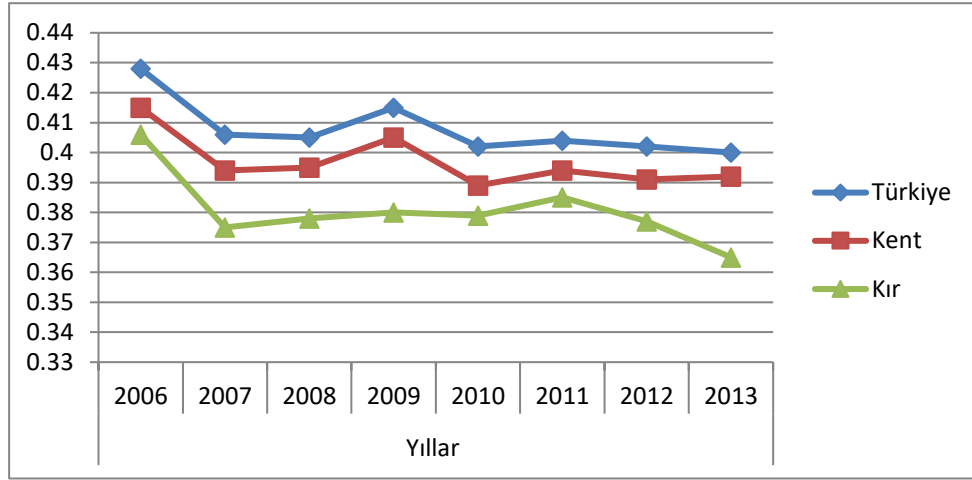
	Yıllar							
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Türkiye	0,428	0,406	0,405	0,415	0,402	0,404	0,402	0,400
Kent	0,415	0,394	0,395	0,405	0,389	0,394	0,391	0,392
Kır	0,406	0,375	0,378	0,380	0,379	0,385	0,377	0,365

Kaynak: TÜİK, Gelir ve Yaşam Araştırmaları 2006 - 2013

Tablo 5 Gini katsayılarının Kır ve Kent ayrımı gözetilerek ayrı ayrı hesaplandığı 2006-2013 yıllarına ait veriler kullanılarak hazırlanmıştır. Bu tabloya göre, beklendiği gibi kırsal kesimde yaşayanların bireyler için Gini katsayısı kentte yaşayan bireylerin Gini katsayısından daha düşüktür. Bunun temel sebebi kırsal kesimde yaşayan bireylerde gelir grupları arasındaki uçurumun daha küçük olması, kentlerde yaşayanlar için daha yüksek olmasıdır. Yani kırsal kesimde yaşayanlar için gelir dağılımı daha adil dağılmıştır. Bu durumun temel sebebi kırsal kesimde gelir büyük oranda tarımsal faaliyetten elde edilir. Bireysel ve sektörel gelir dağılımı benzer ekonomik faaliyetlerden dolayı daha düzgün dağılım gösterir. Kentte ise gelir yaratan ekonomik faaliyetler ve kazanılan gelir farklılık gösterir ve bu durumda kişisel ve sektörel gelir dağılımının özellikle ücretli (sabit gelirli) nüfus grupları aleyhinde bozulmasına neden olur.

2006 yılında 0,415 ile en yüksek seviyede olan Kent Gini katsayısı düzenli olarak azalarak 2013 yılında 0,392 olmuş, yani daha düzgün bir kişisel gelir dağılımı değerini almıştır. Onun gibi, Kırsal Gini katsayısı da 2006 yılında 0,406 iken 2013 yılında sekiz yılın en düşük değeri olan 0,365 olmuştur. Yani Kent için Gini katsayısı 0,023 Kırsal kesim için 0,041’lik bir değer düşüşüyle, kişisel gelir dağılımında düzelme eğilimi göstermiştir.

Şekil 3: Yıllar İtibariyle Türkiye’de Gini Katsayısı Kır-Kent

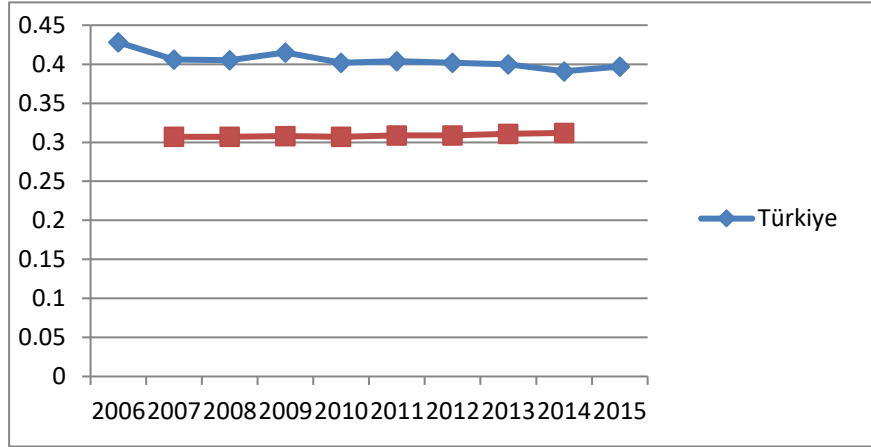
Tablo 3 ve Tablo 4’deki verilerin elde edilişindeki farklılıklar nedeniyle tam olarak karşılaştırılamasa da bize Türkiye ekonomisindeki kişisel gelir değişimi hakkında belirli ölçüde fikir verebilir. Bu duruma göre, 1963’de 0,55 olan Gini katsayısı 2015’de 0,397’ye düşmüştür. 1963 en düşük gelir grubunun toplam gelirden aldığı pay %4,5 iken 2015’de %6,1’e çıkmıştır. 1963’de en yüksek gelir elde eden grup toplam gelirin %57’sini elinde tutarken 2015’de %46,5’lik bir paya gerilemiştir. 1963’de en yüksek gelirli grup ile en düşük gelirli grup arasındaki gelir farklılığı 12,7 kat iken 2015’de bu oran 7,6’ya gerilemiştir. Bu durumdu, her ne kadar rakamların elde edilme yöntemleri farklı olsa net olarak söylemekte bir yanlış olmayacak durum Türkiye ekonomisi 1963’den 2015’e kişisel gelir dağılımında iyiye doğru gitmiştir.

Tablo 6: OECD Ülkeleri Gini Katsayısı Ortalamaları

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Gini Katsayısı	0,307	0,307	0,308	0,307	0,309	0,309	0,311	0,312

Kaynak: OECD, <http://stats.oecd.org>

Şekil 4: Gini Katsayıları Türkiye Ve OECD Ortalaması için

Türkiye her ne kadar uzun dönemde var olan kişisel gelir dağılımı eşitsizliğini azaltmış olsa da Tablo 6'da görüldüğü gibi OECD ülkeleri ortalaması 2007-2014 arası dönemde Türkiye'nin oldukça altında bir Gini katsayısı ortalamasına sahiptir. Bunun yanında otuz altı OECD ülkesi arasında sadece Şili (2014 için 0,465) ve Meksika'dan (2014 için 0,459) daha iyi bir Gini katsayısına sahibiz. Yani yıllar içinde kendi kendimizle olan yarışımızda başarılı olsak bile, dünyadaki benzer ülkelere göre gelir eşitsizliği konusunda hala çok geriyiz.

4. Gelir Dağılımının İyileştirilmesine Yönelik Öneriler

Gelir dağılımının iyileştirilebilmesine yönelik öneriler kısa ve uzun vadeli olarak sıralanması daha doğru olacaktır. Kısa vadeli öneriler daha çok ekonomide sürece yönelik politikaları kapsayan önerilerdir. Uzun vadeli öneriler ise ekonomide yapısal değişimlere yönelik politikaları kapsayacaktır. Her iki önerinin de eş zamanlı ve birbirine uyumlu yürütülmesi alınacak sonuçlar üzerinde çok etkili olacaktır.

Uzun vadeli öneriler, Kalkınma Bakanlığının hazırladığı Beş Yıllık Kalkınma Planlarında ayrıntılı olarak belirtilmiş olanlar önerilerdir. (Kalkınma Bakanlığı, 10. Kal. Planı) Özetlemek gerekirse;

- * Verimlilik artışı ve sanayileşme sürecinin güçlendirilmesi orta gelir tuzağına yakalanmadan gerekli dönüşüm gerçekleştirilmelidir
- * Kır-Kent arasındaki eğitim kalitesi farklılıklarının fırsat eşitliğine olanak verecek şekilde giderilmelidir.
- * Para, maliye ve teşvik politikalarının uygulanmasında kaynakların üretken alanlara yönlendirilmesi öncelik olarak gözetilmelidir.
- * Rekabetin her piyasada etkin bir şekilde işlemesi sağlanmalıdır.
- * Önümüzdeki dönemde nüfus dinamiklerinin sunduğu fırsattan en yüksek düzeyde yararlanmak amacıyla işgücüne katılımın artırılması, eğitimin niceliksel ve özellikle niteliksel yapısının geliştirilmesi gerekmektedir.

- * Kamu eliyle yapılan nitelikli altyapı yatırımları özel sektör yatırımlarını güdüleyerek üretim kapasitesini artırarak; verimlilik bazlı büyüme dinamiğine katkı sağlanmalıdır.
- * Kırsal alanlarda tarıma dayalı sanayi kuruluşlarının oluşturulması sağlanmalıdır.
- * Üretim kapasitesinin artırılması amacıyla sabit sermaye birikimine de önem verilecektir. Buna karşılık yatırımların konut gibi üretken olmayan alanlardan ziyade üretken alanlara yönlendirilmesi büyümenin istikrarı açısından kritik önem arz etmektedir.
- * Yatırımların güvenilir ve kalıcı kaynaklarla finansmanı açısından önem arz eden yurtiçi tasarrufların da istikrarlı ve yüksek düzeyde olmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda vergi sistemi lüks tüketim ve rantları vergilendirirken tasarruf ve yatırımları teşvik etmelidir.
- * İthalat bağımlılığını azaltmayı esas alan büyük ölçekli yatırımları ve stratejik sektör boyutlarını içeren yeni teşvik sistemi etkili olarak hayata geçirilmelidir.
- * Kayıt dışı istihdam ve kayıt dışı ücretle mücadele edilerek kayıtlı çalışan sayısı artırılacak ve prim tabanı genişletilmelidir.
- * İmalat sanayiinde rekabet gücünü ve yurtiçi katma değeri artırmak üzere hem imalat sanayii alt sektörleri arasında hem de tarım ve hizmetler sektörleriyle değer zinciri bazlı bütünleşmenin artırılması sağlanmalıdır.
- * KOBİ'lerin hem kendi aralarında hem de büyük işletmeler, üniversiteler ve araştırma merkezleriyle işbirliği halinde daha organize faaliyet göstermeleri ve kümelenmeleri desteklenmelidir.

Türkiye'de 1980 sonrası liberalleşme ve dışa açılmanın ardından milli gelirin bölüşümü sorunu büyümeye başlamıştır. Hem sektörel bazda hem de kır-kent bazında bölüşümde bozulma ülkenin politik, sosyal ve kültürel alanlarda ciddi sorunlar yaratmaktadır. Zaman zaman gözlemlenen çatışma sorunları, bu bölüşümün daha adaletli oluşmasını sağlayacak acil tedbirlerle giderilebilir. Benzer sorunları yaşamış olan diğer ülkelerin aldığı tedbirleri uygulamak, ülkenin büyük zaman, kaynak ve insan kaybının önüne geçecek ve toplumsal güven sağlanacaktır.

Sosyal güvenlik sisteminin üretken bireyleri ve düşük gelir gruplarını tembelliğe itmeyecek şekilde düzenlenerek, tek başına gelir sağlayıcı değil gelir arttırıcı bir yapıya kavuşması gerekmektedir. Tüketimi arttıran değil, üretimi ve istihdamı teşvik eden sosyal güvenlik sistemine ihtiyaç vardır.

Ülkedeki gelir eşitsizliği ile mücadele konusunda yerli üretimi ve firmaları arttıracak vergi düzenlemeleri ve elbette yapısal reformların gerçekleştirilmesi gereklidir. Üretici kesimlerin rekabet gücünü arttırmak amaçlı vergi ve teşvik programları oluşturulmalıdır.

Gelir dağılımındaki eşitsizlik ile mücadele doğrudan gelir yaratma yapılarının doğurduğu eşitsizlikleri ortadan kaldırmayı hedeflemelidir. Bölgesel gelir eşitsizliği ile mücadele genellikle bölgeler arası gelir farklılıklarından ziyade bölgelerin kendi özgün yapılarının doğurduğu eşitsizlikle mücadele etmek olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda bölgesel gelir farklılıklarını azaltmak amaçlı batıdaki gelişmiş bölgelerle bütünleşmesi için ulaştırma ve lojistik ağlarının geliştirilmesi bir başka öneri olabilir (TÜSİAD, 2014, s. 153).

4. Sonuç

Gelir dağılımı olgusu iktisadi araştırmalarda çok uzun senelerdir önemli bir konu olmuştur. Bu nedenle, gelir dağılımı eşitsizliğini azaltma çalışmaları da uzun soluklu bir olgu olarak kabul edilmelidir. Özellikle 1929 Büyük Krizi sonrası gerek devletler gerekse iktisat literatüründe gelir dağılımı daha da önem kazanmıştır. Gelir dağılımı eşitsizliğinin giderilebilmesi uzun ve kısa dönemli planlama ve programlarla mümkündür. Bu mücadelede, kısa vadeli plan ve programların üzerinde fazla yoğunlaşmak, ekonomide uzun vadeli gelir eşitsizliklerinin daha kötüye gitmesine neden olmaktadır. Bu yüzden kısa ve uzun vadeli planların eşgüdümü ve tek merkezden, devlet eliyle yürütülmesi başarıyı arttıracak en önemli unsur olacaktır.

Bu çalışmada 1960'lı yıllardan başlayarak 2015'e kadarlık sürede Türkiye ekonomisindeki gelir dağılımı konusunda fonksiyonel ve kişisel gelir dağılımı karşılaştırmalı analizi yapılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti hükümetlerinin söz konusu vadeli gerek uzun dönemli gerekse kısa vadeli programları sonucu gelir eşitsizliği konusunda daha adaletli bir yapıya ulaşılmıştır. Elbette ki gelir dağılımında bulunduğumuz durum yetersizdir. Uzun yıllar içinde daha iyi bir gelir dağılımına kavuşsak bile bulunduğumuz nokta benzer ülkelerin aynı dönemde ulaşmış oldukları noktanın hala çok gerisindedir.

Türkiye'de gelir dağılımı sorununun çözümü geciktirilmeden giderilmesi gereken bir konudur. Toplum katmanları arasındaki sosyo-kültürel, ve sınıfsal bölünmelere ve hatta çatışmalara neden olabilecek bir sorun ulusal birliği ve beraberliği ortadan kaldırabilir seviyeye ulaşmadan çözümlenmelidir.

Üretim süresine katılan üretim faktörleri gelir paylaşımının adaletli olduğu ülkelerde, ekonomik gelişme ve büyümenin garantisidirler. Bu konuda en önemli görev devlete düşmektedir. Özellikle vergiler ve transfer ödemeleriyle gelir paylaşımındaki adaletsizlikler devletin aldığı dolaysız vergi veya servet vergileri yoluyla yüksek gelir gruplarından düşük gelir gruplarına yönlendirilebilir.

Gelir dağılımındaki adaleti sağlayan bir diğer önemli unsur istikrarlı bir ekonomik büyümenin gerçekleştirilmesidir. Bunun içinde ekonomide yatırımların üretken alanlara yapılması gereklidir. Her ne kadar sonuçları uzun dönemde alınsa bile, en üretken yatırım o ülkede insana yapılan eğitim yatırımdır. Özellikle eğitilmiş bireylerin üretkenliği buna bağlı gelirleri yükselecektir. İşgücü piyasasında emeğe yapılan yatırımlar, ekonomide üretime, rekabet gücüne ve istikrara neden olmaktadır.

Ülkemizdeki gelir dağılımı çalışmaları özellikle konu hakkında veri sıkıntısı nedeniyle yetersizdir. Son yıllarda veri toplayan kurumların artışı, önemli bir gelişme olsa bile

yetersizdir. Bu çalışmada da gösterildiği gibi veri toplama yanında, kullanılan yöntemin ve anketlerin elde edildiği kaynakların değiştirilmesi geçmişte analizlerin sonuçlarının karşılaştırılmasına engel oluşturmaktadır. Ekonomide her alanda istenen istikrarın, veri toplanması konusunda da oluşması çok gereklidir. Bunun yanında veri toplama yöntemlerinin uluslararası saygın kuruluşların topladığı şekilde yapılması, diğer ülkelerle yapılan karşılaştırma analizlerine de olanak verecektir.

Kaynakça

- Alkan, Çoşkun Can ve Vural, Yaşar, (2002) “Gelir Dağılımında Adaletsizlik ve Gelir Eşitsizliği, Temel Kavramlar ve Ölçüm Yöntemleri” Hak-İş Konfederasyonu Yayınları, Ankara.
- Arrow, K. (1962) “Economic Implication By Learning By Doing” Review of Economic Studies, 24,
- Case, Karl, Ray FAİR, Sharon Oster, (2012) Principles of Economics (10th Edition).
- Çalışkan, Şadan. (2010) “Türkiye’de Gelir Eşitsizliği ve Yoksulluk” Sosyal Siyaset Konferansları, Sayı 59, 2010/2
- Dansak, Ercan. DPT Uzmanlık Tezi, Mayıs-1997.
- http://sgb.aile.gov.tr/data/5434f337369dc31d48e42dc8/turkiyede_yoksullugun_olculmesi.pdf
- Kalkınma Bakanlığı, (2014) 10. Kalkınma Planı 2014–2018, Ankara.
- Karaman, İsmail. (1987)“Gelir Dağılımı ve Türkiye’de Yapılan Gelir Dağılımı Çalışmaları 1959-1986.” Ankara, DPT.
- Karluk, Rıdvan. (2005) “Cumhuriyetin İlanından Günümüze Türkiye Ekonomisi’nde Yapısal Dönüşüm, Beta Basım, İstanbul.
- Kubar, Yeşim. (2011) “Bir İktisat Politikası Amacı Olarak Gelir Dağılımı: Türkiye Örneği (1994-2007) Analizi”, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi, Sayı 2.
- Kuştepel, Yeşim ve Halaç, Umut, (2004) “Türkiye’de Genel Gelir Dağılımı Analizi ve İyileştirilmesi” Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 6, Sayı 4.
- Levy, Frank. (13/03/2017) “Distribution of Income”, The Concise Encyclopedia of Economics. <http://www.econlib.org/library/Enc/DistributionofIncome.html>
- Mankiw, N. G., Romer, D. and Weil, D. N. (1992) A contribution to the empirics of economic growth, Quarterly Journal of Economics.
- Mankiw, N. Gregory, (2012) Principles of Microeconomics (6th Edition).
- Mankiw, N. Gregory & Taylor, Mark (2014) Economics (3rd Edition).

-
- Olalı Hasan (1994) “1993 Yılı Sonlarında Türk Ekonomisi ve 1994 Yılı için Hedefler-Öneriler.” İzmir, İZSİAD.
- Persson, T. & Tabellini, G. (1994) “Is Inequality Harmful For Growth: Theory and Evidence.” American Economic Review, 600 – 621.
- Ravallion, M. (2001) “Growth, Inequality and Poverty: Looking Beyond Averages” World Development 29 (11), 1803–1815.
- Selim, R., Güncavdı, Ö. Ve Bayar, A.A. (2014) “Türkiye’de Bireysel Gelir Dağılımı Eşitsizlikleri: Fonksiyonel Gelir Kaynakları ve Bölgesel Eşitsizlik.” TÜSİAD Yayın No:2014-06/ 554. İstanbul.
- Solow, R. M. (1956) A contribution to the theory of economic growth, Quarterly Journal of Economics, 70, 65–94.
- TÜİK; Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırmaları, 2006 – 2015
- TÜİK, Hane Halkı Bütçe Anketleri 2002 – 2005
- Türk, Prof. Dr. İsmail, (2013) Maliye Politikası, Ankara, Seçkin Kitapevi.
- TÜSİAD, (2000) “Türkiye’de Bireysel Gelir Dağılımı ve Yoksulluk: AB İle Karşılaştırma.” TÜSİAD Yayın No: 2000/12-295. İstanbul.
- Weede, Eric (1997) “Income Inequality, Democracy and Growth Reconsidered”, European Journal Of Political Economy, vol 13.
- OECD, <http://stats.oecd.org>

Copyrights

Copyright for this article is retained by the author(s), with first publication rights granted to the journal.

This is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution license (<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/>).